

Kommentar till föreskrifter för avfallshantering för X kommun

Inledning

Detta förslag till föreskrifter för avfallshantering är avsedd att utgöra en vägledning för kommunerna vid arbetet med att ta fram kommunala föreskrifter om avfallshantering. Kommentarsdelen till paragraferna bör läsas kopplad till respektive paragraf. Det finns i vissa fall hänvisningar mellan olika kommentarer för att minska upprepningar, men det förekommer ändå att text återkommer där det är viktigt för förståelsen av de olika paragraferna.

Enligt 15 kap. 41 § [11 §] miljöbalken ska det för varje kommun finnas en renhållningsordning som ska innehålla två delar, dels kommunens föreskrifter om avfallshantering och dels kommunens avfallsplan. Vi har därför valt att använda rubriken föreskrifter om avfallshantering för detta dokument.

Individuella anpassningar krävs som alltid när föreskrifter ska tas fram utifrån standard-skrivningar för att de ska passa den enskilda kommunen. Framförallt när det gäller de mer praktiska föreskrifterna i 13-21 §§ måste varje kommun anpassa föreskrifterna till det system för avfallshantering som används inom kommunen.

Den enskilda kommunen avgör också bäst på vilken detaljnivå föreskrifterna ska hållas. I förslaget framhålls olika frågeställningar som kommunen måste ta ställning till.

I kommentaren har inom hakparentes angivits paragrafnummer avseende 15 kap. miljöbalken enligt kapitlets lydelse före 2 augusti 2016, dvs. innan de ändringar som beslutades genom SFS 2016:782 utifrån prop. 2015/16:166 Avfallshierarkin trädde i kraft.

Förkortningar och begrepp

I förslaget används följande förkortningar för hänvisning till lagstiftning:

MB – Miljöbalken (1998:808)

AvfallsF – Avfallsförordningen (2011:927)

NFS – Naturvårdsverkets författningssamling

PBL – Plan- och bygglagen (2010:900)

FPF – Förordningen (2014:1073) om producentansvar för förpackningar

FPR – Förordningen (2014:1074) om producentansvar för returpapper

FPE – Förordningen (2014:1075) om producentansvar för elutrustning

ABP-förordningarna - förordningarna 1069/2009/EG och 142/2011/EU
JO – Justitieombudsmannen
MÖD – Mark- och miljööverdomstolen

Kommunens föreskrifter om avfallshantering kallas här för avfallsföreskrifter. Begreppet är synonymt med begreppet renhållningsföreskrifter som ibland används. Juridiskt är det ingen skillnad på vilket av dessa begrepp som används.

Struktur

I de föreslagna föreskrifterna anges för vissa paragrafer alternativ formulering, exempelvis för kommuner med respektive utan utsortering av matavfall.

Bilagan om sortering ger närmare anvisningar om sortering och måste anpassas till kommunens egna system. Dessa anvisningar är en del av föreskrifterna om avfallshantering och sådana föreskrifter ska meddelas av fullmäktige, se 15 kap. 41 § [11 och 12 §§] MB¹.

Beslut om avfallsföreskrifter

Avfallsföreskrifterna ska beslutas av kommunfullmäktige efter utställning och samråd enligt 15 kap. 43 - 45 §§ [12-15 §§] MB. Detta gäller även för enskilda kommuner som ingår i kommunalförbund. Denna rätt att anta föreskrifter får inte överlämnas till nämnd, bolag eller kommunalförbund. Föreskrifterna ska omfatta allt som ska vara juridiskt bindande för fastighetsinnehavaren.

Vid mindre ändringar i avfallsföreskrifterna behöver förslaget inte ställas ut, om ändringen berör endast ett mindre antal fastighetsinnehavare eller ändringen annars är av begränsad omfattning, 15 kap. 44 § 2 st. (även språklig justering) [15 §] MB. Beslutet ska dock även vid mindre ändringar tas av kommunfullmäktige och kan inte delegeras till nämnd, bolag eller kommunalförbund. Kommunen ska informera om utställningen på sin webbplats före utställningstidens början, 42 § (lagändringen 2 augusti 2016, SFS 2016:782).

JO har i beslut 2006-11-16 (dnr 4352-2005) uttalat viss kritik rörande handläggningen av ett ärende angående ändringar i en kommuns renhållningsordning. Det kommunala renhållningsbolaget hade varit ansvarigt för att ta emot och samordna de synpunkter som gavs in i samrådsförfarandet enligt 15 kap. 42-43 §§ [13§] MB. JO konstaterade att kommunfullmäktige inte tycktes ha beslutat om att lämna över beredning av ärendet till bolaget. Redan av detta skäl menade JO att det varit otillåtet att lämna över en sådan uppgift till bolaget på det sätt som skett. JO menade att det också kunde ifrågasättas om inte överlämnandet i sig var otillåtet på grund av att det föreskrivits en särskild ordning för denna förvaltningsuppgift men stannade vid den först uttalade kritiken.

¹ Enligt SFS 2016:782.

Vid framtagande eller revidering av avfallsföreskrifterna behöver ansvarsfördelning för olika arbetsmoment under beredning av ärendet övervägas. Sådan uppgifter som enligt lag ska ligga på kommunen bör inte läggas på bolaget som däremot naturligtvis kan bidra med underlag till föreskrifterna. Insamling av samrådssynpunkter ska göras av kommunen.

Arbetsmiljö

Allt mer fokus har riktats mot arbetsmiljöfrågor när det gäller kommunernas avfallshandling.

Arbetsmiljölagen gäller parallellt med miljöbalken. I Arbetsmiljöverkets föreskrifter anges krav som ställs på arbetsgivaren. Avfallsföreskrifterna meddelas enbart med stöd av MB och AvfallsF och riktar sig främst till fastighetsinnehavaren. Avfallsföreskrifterna kan inte göra Arbetsmiljöverkets föreskrifter bindande genom en generell hänvisning, se kommentaren till 12 – 17 §§. Kommunerna har bemyndigats att meddela föreskrifter om hur utrymmen, behållare och andra anordningar för hantering av avfallet ska vara beskaffade och skötas, att vissa slag av avfall ska förvaras och transporteras skilt från annat avfall samt ytterligare föreskrifter om hanteringen av hushållsavfall. Kommunernas möjlighet att meddela sådana föreskrifter kan i många fall påverka arbetsmiljön indirekt.

I det fall förhållandena på fastigheten innebär att hämtning måste ske i särskild ordning kan kommunen ha möjlighet att anpassa taxan och ta betalt för den kostnad som denna tjänst innebär. Detta hanteras i kommunens avfallstaxa.

Förslag till föreskrifter

Inledande bestämmelser

Bemyndigande för kommunen att meddela föreskrifter

1 §

I MB och AvfallsF regleras de allmänna ramarna för avfallshandling. I dessa författningar regleras dock det kommunala ansvaret för avfallshandling utan detaljstyrning. Bemyndigandena i 74 och 75 §§ AvfallsF ger kommunerna ett stort utrymme för lokala anpassningar.

Enligt 76 § AvfallsF får föreskrifterna inte avse hantering av avfall som hanteras genom en producents försorg enligt föreskrifter om producentansvar och får inte heller avse hur mottagnings- och behandlingsanordningar för avfall i hamnar ska vara beskaffade och skötas. För hamnar gäller enligt 24 § AvfallsF att den som är innehavare av hamn ska lämna uppgift om behovet av avfallshandling till kommunen. Av 23 § AvfallsF framgår att kommunen ska ansvara för att visst avfall från hamnar transporteras från en definierad mottagningsanläggning. I övrigt gäller samma regler för den del av avfallet som är hushållsavfall som för andra verksamheter.

Definitioner

2 § Punkt 1

I begreppet hushållsavfall ingår både avfall från hushåll och avfall från andra verksamheter som kan jämföras med hushållsavfall. Enligt förarbeten prop. 2015/16:166 s. 62 som hänvisar till prop. 1997/98:45 del 2 s. 184 f menas med begreppet ”avfall från annan verksamhet som är jämförligt med avfall som kommer från hushåll, avfall från industrier, affärsrörelser och annan likartad verksamhet som i renhållningssammanhang är jämförligt med avfall som kommer från hushåll. Det är sådant avfall som uppkommer som en direkt följd av att människor oavsett ändamål eller verksamhet uppehåller sig inom en lokal eller i en anläggning.” Med avfall som är jämförligt med avfall som kommer från hushåll menas till exempel avfall från personalmatsalar, restaurangavfall och toalettavfall.

Naturvårdsverket har 2008 tagit fram en Vägledning till definitionen av hushållsavfall. Vidare har Avfall Sverige publicerat en guide om innebörden av begreppet hushållsavfall (Guide nr. 4 ”Innebörden av begreppet hushållsavfall”).

I praxis har avfall som uppkommer i bl.a. caféer, personalmatsalar, personalutrymmen, dagrum, väntsalar och andra allmänna utrymmen vid ett sjukhus ansetts som hushållsavfall, Miljööverdomstolens, numera Mark- och miljööverdomstolen, avgörande MÖD 2006:65.

Vidare har avfall i form av utrensad frukt och grönsaker från en livsmedelsaffär i ett avgörande från Mark- och miljööverdomstolen inte ansetts som jämförligt med hushållsavfall enligt definitionen i miljöbalken, Mark- och miljööverdomstolens avgörande MÖD 2012:49.

Punkt 1.a.

Kärl- och säckavfall definieras här generellt. Utifrån den enskilda kommunens förutsättningar kan ytterligare avgränsas vilken typ av avfall som får lämnas i kärl eller säck.

Punkt 1.b.

Definitionen av grovavfall följer Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd om hantering av brännbart och organiskt avfall, NFS 2004:4. Att definitionen grundas på vad som lämpligen kan insamlas på visst sätt utesluter inte att grovavfall i enskilda fall i praktiken kan insamlas i kärl eller säck.

Punkt 1.c.

Eftersom trädgårdsavfall i allmänhet samlas in separat av kommunen vid återvinningscentral eller genom fastighetsnära insamling finns det behov av en särskild definition av trädgårdsavfall i dessa föreskrifter. Definitionen förhåller sig till vilken typ av trädgårdsavfall som kan anses innefattas i definitionen av hushållsavfall enligt 15 kap. 3 § [2 §] MB och förarbetena till den bestämmelsen [och tidigare lydelse av bestämmelsen]. Det vill säga trädgårdsavfall som har samband med regelmässigt nyttjande av mark och byggnad för bostadsändamål (prop. 2015/16:166 s. 62 som hänvisar till prop. 1997/98:45 del 2 s. 184 f).

Punkt 1.d.

Föreskrifter för sortering av farligt avfall finns i bilaga [X].

Punkt 1.f.

De förordningar som anges i bestämmelsen reglerar hanteringen av så kallade animaliska biprodukter. Regleringen av animaliska biprodukter (ABP) utgår från EU-krav och syftet med regleringen är att hindra att smitta förs vidare till människor och djur. Eftersom EU föreskriver särskilda hanteringskrav för vissa ABP behöver det anges i avfallsföreskrifterna att dessa ABP ska sorteras ut från annat avfall och hur de ska hanteras (se vidare kommentaren till 8 §). Före detta livsmedel är en sådan animalisk biprodukt för vilken det föreskrivs särskilda hanteringskrav. Eftersom före detta livsmedel samtidigt kan utgöra med hushållsavfall jämförligt avfall kan borttransporten av med hushållsavfall jämförligt avfall från livsmedelsbutiker beröras av dessa hanteringskrav.

Lagstiftningen delar in de animaliska biprodukterna i olika kategorier. Kategori 1 bedöms ha den största smittorisken och sedan i fallande skala ner till kategori 3. Kategori 1 innehåller bland annat hela djurkroppar, SRM-material (specifikt riskmaterial såsom hjärna, ögon, benmärg etc.). Kategori 2 innehåller djur med spår av veterinärmedicinska rester, naturgödsel.

I kategori 3 ingår bl.a. matavfall av animaliskt ursprung från butiker, avfall från livsmedelsindustrin, slakteriavfall, matavfall m.m. Begreppet matavfall av animaliskt ursprung inbegriper alla typer av matavfall, inklusive använd matolja, från restauranger, storkök och andra typer av kök, inbegripet centralkök och hushållskök.

Matavfall av animaliskt ursprung är undantaget från krav på handelsdokument och märkning av fordon (artikel 21, punkten 4 förordningen 1069/2009/EG), till skillnad för vad som gäller för före detta livsmedel (se nedan). Nationella krav får också tillämpas på behandlingen av matavfall av animaliskt ursprung (artikel 15.2 a) ii) förordningen 1069/2009/EG). Sådana krav har fastställts i bilaga 4, Statens Jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur. Avfallet kan behandlas i en komposterings- och biogasanläggning eller i en förbränningsanläggning.

I begreppet *matavfall av animaliskt ursprung* ingår dock inte sådant matavfall från butik, det är istället klassificerat som *före detta livsmedel* i ABP-förordningarna. En butik kan dock ge upphov till *matavfall av animaliskt ursprung* om butiken till exempel bedriver caféverksamhet där mat passerar ett kök.

Eftersom det endast är för *före detta livsmedel*, som alltså samtidigt kan utgöra med hushållsavfall jämförligt avfall, som särskilda hanteringskrav uppställs är det ”före detta livsmedel” som definieras i en särskild punkt och inte ”matavfall av animaliskt ursprung”.

ABP-förordningarna innebär att särskilda krav gäller för *före detta livsmedel*. Ett handelsdokument ska åtfölja *före detta livsmedel* från hämtstället till anläggningen där det ska behandlas, fordonet ska vara märkt på särskilt sätt och rengöras regelbundet.

Avfall Sverige har skrivit mer om detta i en Guide nr. 15 ”Insamling av matavfall, vad gäller enligt animaliska biproduktlagstiftningen?”).

Se vidare kommentaren till 8 § angående reglering av krav på utsortering av före detta livsmedel.

Punkt 1.g.

Här används en definition som har fastställts av Svenska miljöemissionsdata (SMED), men den har avgränsats till att enbart omfatta den del som ingår i kommunens ansvar och modifierats.

I definitionen av matavfall ingår även avfall som utgörs av förpackade livsmedel. Om kommunen har möjlighet att även ta emot sådant avfall bör det anges i sorteringsanvisning för matavfall, men definitionen behöver inte anpassas. Att butiksavfall kan utgöra före detta livsmedel har samband med att vissa flöden av butiksavfall utgör ABP och faller inom ramen för definitionen av sådana före detta livsmedel.

Punkt 1.h.

Här används begreppet ”restavfall”, men om annat begrepp används lokalt i kommunen kan det användas istället.

Det anges i föreskriften att ”elavfall” – och inte ”konsumentelavfall” - ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall. Detta eftersom det inte endast är elavfall i form av det som definieras som konsumentelavfall som ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall utan allt elavfall.

Punkt 2

I miljöbalken används begreppet fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare för de olika rättssubjekt som har rättigheter och skyldigheter enligt balken. Begreppet fastighetsinnehavare definieras i 15 kap. 8 § [5 §] MB genom hänvisning till bestämmelsen i 1 kap. 5 § fastighetstaxeringslagen (1979:1152) där de rättssubjekt som jämföras med ägare av fastighet räknas upp i punkterna a-f. Som ägare av fastighet jämföras därmed exempelvis tomträttsinnehavare.

Miljöbalken innehåller ingen definition av nyttjanderättshavare. Nyttjanderätt är dock upplåtelser till fastighet som uppstår genom avtal så som hyra, arrende, bland annat bostadsarrende eller lägenhetsarrende, tomträtt, bostadsrätt och kooperativ hyresrätt.

Punkt 4 och 5

Vid användning av detta underlag ska ”X” ersättas med namnet på den nämnd som av kommunen valts att ha verksamhetsansvaret. Detta kan inte vara ett kommunalt bolag eller en privat utförare.

”Y” ska ersättas med namnet på den nämnd som svarar för tillsynen enligt 15 kap MB, se 26 kap. 3 § 3 st. MB. Om flera nämnder fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet ska någon av dessa ha tillsynsansvaret. Namnet ska anges i föreskrifterna. Tillsynsansvarig nämnd får inte vara samma nämnd som den som har verksamhetsansvaret för avfallshanteringen, se 3 kap. 5 § 2 st. kommunallagen (1991:900).

Om ansvaret för avfallshanteringen i kommunen flyttas över på annan nämnd än den som anges i föreskriften ska föreskriften ändras. Ändring av ansvaret från en nämnd till en annan får anses vara en ändring av begränsad omfattning som inte behöver ställas ut enligt 15 kap. 44 § [15 § 2 st.] MB.

Punkt 6

I detta underlag används samlingstermen ”behållare” för kärl, container, säck, latrinbehållare med flera behållare samt andra anordningar för uppsamling av hushållsavfall.

Oljeavskiljare bedöms inte innefattas i begreppet ”behållare” i detta underlag. Detta eftersom olja, som genereras i en oljeavskiljare, generellt sett inte kan anses utgöra hushållsavfall.

Punkt 7

Små avloppsanläggningar har i detta underlag definierats utifrån sin potential att kunna generera hushållsavfall. Naturvårdsverket har i Handbok till allmänna råd, Handbok 2008:3 (utgåva 1, juli 2008) gett sin syn på när små avloppsanläggningar ger upphov till hushållsavfall:

”Det avfall som hushållen producerar i form av urin, fekalier, latrin, blandat avlopp, slam från slamavskiljare samt filtermaterial från filter med egenskaper eller tömningsintervall motsvarande slamavskiljare är alltså hushållsavfall. Markbäddsmaterial och fosforavskiljande material som kan anses ingå i anläggningen och som har längre utbytestid (mer än 5 år) borde däremot betraktas som byggavfall/ verksamhetsavfall”.

Ansvar för avfallshantering och tillsyn

I 15 kap. 11 [5 a §] MB regleras avfallsinnehavarens ansvar för att se till att avfall hanteras på ett hälso- och miljömässigt godtagbart sätt.

Denna formulering behöver därför inte anges i kommunens avfallsföreskrifter. Det innebär också att det inte är nödvändigt att ange att det är fastighetsinnehavarens ansvar att se till att avfallet hanteras så att risk för skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppstår. Vad som innefattas i detta kan dock specificeras i föreskrifterna.

3 §

Första stycket

Verksamhetsansvaret för hanteringen av hushållsavfall i en kommun åvilar alltid kommunen, antingen genom kommunstyrelsen eller någon annan nämnd.

Även Kommunstyrelsen är en nämnd, som följaktligen kan åläggas verksamhetsansvar enligt 15 kap. 8 § MB.

Detta bestäms genom kommunens nämndstruktur och reglemente. Kommunfullmäktige beslutar om taxa och avfallsföreskrifter. Det kan noteras att kommunalt ansvar för viss renhållning även finns i lag (1998:814) om gaturenhållning och skyltning.

Det är viktigt att markera att kommunen svarar särskilt för att hushållsavfall som utgörs av farligt avfall samlas in och transporteras till en behandlingsanläggning om inte annat följer av föreskrifter om producentansvar som har meddelats med stöd av 15 kap. 12 § miljöbalken, se 35 § AvfallsF.

Beträffande sådant hushållsavfall som omfattas av producentansvar ansvarar kommunen inte för den del av hushållsavfallet som hushållen sorterat ut och lämnat i producenternas insamlingsystem. Har avfall som omfattas av producentansvar inte sorterats ut omfattas det rent praktiskt av kommunens ansvar. Krav på utsortering av avfall som omfattas av producentansvar finns bl.a. i FPE och AvfallsF.

Andra stycket

Den kommunala avfallshanteringen utförs på det sätt kommunen bestämmer, antingen i egen regi genom förvaltning, kommunalförbund, i eget eller samägt bolag eller genom uppdrag till en eller flera upphandlade entreprenörer.

Normalt är renhållaren ett kommunalt bolag eller en upphandlad privat utförare. När det finns både kommunalt bolag och privata utförare som har uppdrag inom avfallshanteringen kan det finnas skäl att förtydliga vilka uppdrag respektive aktör har i egenskap av renhållare.

Namnet på entreprenören eller entreprenörerna kan anges i föreskrifterna om kontraktet gäller längre än den beräknade giltighetstiden för föreskrifterna, men det riskerar att göra den uppgiften inaktuell.

Kommunen förblir dock alltid huvudman för verksamheten och kan aldrig överföra sitt ansvar för avfallshantering till ett bolag.

Det kan finnas anledning att vid utformningen av föreskrifterna noggrant överväga vilken del av kommunen som ska ha ansvar för de ärenden som kan uppkomma. Detta kan även specificeras i föreskrifterna. Notera att delegationsordningen behöver utformas så att beslut fattas med rätt behörighet.

I en dom från Mark- och miljödomstolen i Nacka, M-152-15, ansåg domstolen att en delegation som formulerats ”Beslut om annan hämtningsplats av hushållsavfall, än vid innehavarens fastighet” inte innefattade beslut om anvisning av plats inom fastigheten.

4 §

Namnet på den nämnd som har tillsynsansvaret enligt miljöbalken ska anges i föreskrifterna. Tillsynsansvarig nämnd ska vara den nämnd i kommunen som utför

miljötillsynen av avfallshanteringen i kommunen, se 26 kap. 3 § 3 st. MB. Om fler nämnder utför uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet ska någon av dessa ha tillsynsansvaret. Tillsynsansvarig nämnd får inte vara samma nämnd som den som har verksamhetsansvaret för renhållningen, se 3 kap. 5 § 2 st. kommunallagen.

Betalning och information

5 §

Kommunen är skyldig att informera hushållen om producenternas insamlingssystem som finns tillgängliga i kommunen enligt följande förordningar: 58 § FPF, 31 § FPR och 68 § FPE (Observera dock att nämnda 58 § och 31 § gäller först efter mars år 2019). (Konsumentelavfall definieras i FPE som konsumentelutrustning som omfattas av förordningen och som har blivit avfall).

6 §

Enligt 27 kap. 4 § MB har kommunen rätt att ta ut en avgift för den avfallshandling som kommunen ansvarar för enligt miljöbalken eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av balken. Av 27 kap. 5 § MB framgår bland annat att avgiften ska bestämmas till högst det belopp som behövs för att täcka nödvändiga planerings-, kapital- och driftskostnader för renhållningen.

Avfallstaxan ska antas av kommunfullmäktige enligt 27 kap. 6 § MB och bör vara en separat föreskrift. Taxan ska innehålla bestämmelser om vem som är avgiftsskyldig och till vem avgift ska betalas.

7 §

Behovet av information ökar i betydelse när avfall ska sorteras i flera fraktioner, varför det behöver ställas större krav på fastighetsinnehavare att informera hushåll och verksamheter i fastigheten om de gällande reglerna. Informationens utformning bör anpassas till olika slag av hushåll och nyttjanderättshavare.

Fastighetsägare bör organisera handeringen inom respektive fastighet på det sätt som är lämpligt utifrån det avfall som uppkommer och för de aktiviteter som förekommer på fastigheten. Sorteringen ska vara genomförd före borttransport i enlighet med föreskrifterna eller efter överenskommelse med renhållaren.

Det är fastighetsägarens ansvar att säkerställa att de som bor och verkar inom fastigheten får tillräcklig information om hur avfall ska hanteras på fastigheten.

Hushållsavfall

Sortering av hushållsavfall

8 §

Kommunen har en stor frihet att utforma handeringen av hushållsavfall inom kommunen. Utformningen av paragrafen är direkt avhängig av vilket system för avfallshandling som används i kommunen.

Om kommunen har etablerat ett system för insamling av andra fraktioner än de som anges kan kommunen komplettera uppräkningsbilaga 1 med till exempel matavfall och textilavfall.

Den föreslagna sorteringsbestämmelsen motiveras allmänt av återanvändnings- eller återvinningskäl samt hälso- och miljöskäl. Den bygger på hanteringsreglerna i avfallsförordningen. För vissa avfallsslag finns särskilda regler som kräver utsortering alternativt att möjlighet till utsortering finns, enligt förordningar om producentansvar.

Föreskrifterna kan innehålla fler och strängare krav på sortering av hushållsavfall som uppstår i kommunen än vad som finns i nationella föreskrifter. Kommunens föreskriftsrätt utgår från 74 och 75 §§ AvfallsF. Enligt 16 § AvfallsF får farligt avfall inte blandas eller spädas ut med andra slag av farligt avfall, annat avfall eller andra ämnen eller material.

Kommunfullmäktige får också föreskriva att vissa andra avfallsslag än hushållsavfall ska förvaras och transporteras bort skilt från annat avfall, se 74 § AvfallsF.

Den som har förpackningsavfall ska sortera ut förpackningsavfallet. Detta regleras vad avser hushållsavfall i 24 b § AvfallsF och en motsvarande reglering har införts för returpapper i 24 d § samma förordning.

Uppgifter om vilka avfallsslag som ska sorteras ska framgå av föreskrifterna, t.ex. i en bilaga, som är en del av föreskrifterna.

Frågor om vilka slag av avfall som ska sorteras får alltså inte överlåtas på en nämnd eller en entreprenör.

Uppgifter om vilka insamlingsställen som finns behöver däremot inte finnas med i föreskrifterna. Sådan information som behöver uppdateras kontinuerligt kan lämnas i särskilda hanteringsanvisningar, i informationsbroschyr eller liknande.

Särskilt om döda sällskapsdjur

Döda sällskapsdjur utgör animaliska biprodukter (se ovan under kommentaren till 2 § om definitionen av animaliska biprodukter).

I bilaga 1 anges att döda sällskapsdjur uppgående till en vikt av mer än [X] kilogram per hämtningstillfälle ska sorteras ut och hållas skilt från annat avfall.

Avsikten med detta är att det ofta inte anses lämpligt att döda sällskapsdjur med större vikt läggs i säck- eller kärlavfallet utan de får lämnas till kommunen för behandling i annan ordning som kommunen föreskriver om (se bilaga 1). Oavsett storlek och vikt utgör alltså döda sällskapsdjur ABP och ska hanteras i enlighet med regelverket för ABP. Eftersom förbränning är en godkänd behandlingsmetod för döda sällskapsdjur är det i sin ordning att de mindre djuren lämnas med kärll- och säckavfallet dock med den begränsningen att kommunen måste säkerställa att den anläggning dit avfallet lämnas för energiåtervinning har ett godkännande att behandla ABP.

Kommunen kan i avfallsföreskrifterna ge möjligheten att gräva ner mindre döda sällskapsdjur inom egen fastighet. Eftersom döda sällskapsdjur, som alltså utgör ABP, får hanteras genom nedgrävning (23 § SJVFS 2006:84) kan kommunen föreskriva ett sådant undantag.

Särskilt om andra animaliska biprodukter än döda sällskapsdjur och matavfall som härrör från kök

Som framgår har också i punkten undantagits matavfall från kök. Matavfall från kök utgör ABP, men lättnader har införts beträffande hanteringen av matavfall som utgör ABP (se vidare kommentaren till 2 §).

Innebörden av ovan nämnda är således att döda sällskapsdjur och matavfall från kök, ur ABP-förordningarnas perspektiv, inte behöver sorteras ut och hållas skilt från annat avfall men att det kan krävas i kommunens avfallsföreskrifter.

Som har framgått ovan i kommentaren till 2 § utgör matavfall från butik *före detta livsmedel* i ABP-förordningarnas mening. Om *före detta livsmedel* blandas med matavfall i form av ABP så anses hela avfallsmängden vara *före detta livsmedel*. Då träder genast alla krav kring handelsdokument, märkning etc. in (se vidare kommentaren till 2 §). Detta är bakgrunden till att det i dessa föreskrifter föreslås en reglering som upplyser fastighetsägare och nyttjanderättshavare som ger upphov till *före detta livsmedel* att hålla det avfallet skilt från avfall som inte utgör *före detta livsmedel*.

Särskilt om hushållsavfall som utgörs av kasserade bilbatterier och kasserade bärbara batterier

Med bilbatteri avses ett batteri som är utformat för att användas till ett fordons startmotor, belysning eller tändsystem och som inte är ett industribatteri (se 2 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier.

Med bärbart batteri avses ett batteri som är förslutet och bärbart och inte är ett industribatteri eller bilbatteri (se 2 § förordningen (2008:834) om producentansvar för batterier).

Särskilt om hushållsavfall som utgör farligt avfall.

Olika slag av farligt avfall får inte blandas med varandra. Farligt avfall får inte heller blandas eller spädas ut med andra slag av farligt avfall, annat avfall eller andra ämnen eller material, se 16 § AvfallsF. Kommunen ska svara för att hushållsavfall som utgörs av farligt avfall samlas in och transporteras till en behandlingsanläggning om inte annat följer av föreskrifter om producentansvar som har meddelats med stöd av 15 kap. 12 § MB, se 35 § AvfallsF. Enligt 74 § 2 p AvfallsF får kommunen meddela föreskrifter om att vissa slag av avfall, t ex farligt avfall ska förvaras och transporteras skilt från annat avfall.

Särskilt om avfall från vård

Det avfall som uppstår vid egenvård utgör hushållsavfall. Egenvård kan vara personalskött.

Farligt avfall ska sorteras ut och lämnas till kommunens avfallshantering, det vill säga återvinningscentralen, miljöstationer eller motsvarande. Hur insamlingen går till bör regleras i föreskrifterna.

Skärande/stickande/smittförande avfall och läkemedelsavfall ska hållas åtskilt från annat avfall och avfallsinnehavaren ska se till att det får en godtagbar hantering från miljö- och hälsoskyddssynpunkt.

Cytostatika utgör farligt avfall och måste således hållas skilt från övriga läkemedel och andra sorters farligt avfall.

Det avfall som uppstår genom personalskött vård i hemmet som inte är egenvård kan utgöra annat avfall än hushållsavfall, närmast verksamhetsavfall, och utgör i sådana fall vårdgivarens ansvar. Detta innebär att vårdgivaren har ett ansvar för att hantera avfallet på ett miljö- och hälsomässigt godtagbart sätt i enlighet med 15 kap. 8 § [5 a §] miljöbalken. Krav på utsortering av t.ex. farligt avfall gäller då vårdgivaren.

Särskilt om grovavfall och annat avfall som får transporteras till insamlingsplats
Kommunen kan ge fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare möjlighet att till kommunens insamlingsplats själva transportera bort grovavfall eller annat avfall som inte är lämpligt att lägga i behållare. Kommunen har dock bortforslings-skyldighet — mot avgift — för grovavfall som möbler, cyklar m.m. om hushållen inte frivilligt utför transporten. Avgiftsbestämmelse måste finnas i taxan.

Särskilt om matavfall

Om kommunen har infört obligatorisk utsortering av matavfall ska detta räknas upp i förteckningen i bilaga 1. Om utsortering av matavfall är frivillig bör detta anges i bilaga 1.

Tänk på att anpassa formuleringen angående matavfall utifrån om det är frivilligt att sortera matavfall för vissa fastighetsinnehavare, men obligatoriskt för andra, t.ex. verksamheter eller för vissa hämtningsområden.

Särskilt om textilavfall och andra avfallsslag där kommunen kan föreskriva att det ska sorteras ut

Kommunen får föreskriva att avfallsslag, som omfattas av begreppet hushållsavfall och som ingår i kommunens ansvar för avfallshantering, ska sorteras ut om kommunen har anordnat insamlingssystem för detta avfall. Till exempel kan kommunen föreskriva att textilavfall ska sorteras ut och lämnas för återvinning vid återvinningscentral, om kommunen har anordnat insamlingssystem för textilier på detta sätt.

9 §

Denna bestämmelse ger kommunen en möjlighet att ställa krav på fastighetsinnehavare för att göra det möjligt för dem som bor i fastigheten att sortera ut hushållsavfall i enlighet med de kommunala föreskrifterna.

Att fastighetsinnehavare erbjuder hyresgäster möjligheter att källsortera sitt avfall och själva lämna sorterat avfall till den som ansvarar för insamlingen är en utgångspunkt för att avfallshantering ska ske på ett bra sätt och att materialåtervinning, liksom förberedelse

för återanvändning ska kunna öka. Bemyndiganden för kommunen att meddela föreskrifter finns som tidigare nämnts i 74 och 75 §§ AvfallsF. Vissa undantag för bemyndigandena vad gäller avfall som omfattas av producentansvar finns i 76 § AvfallsF.

Krav som ställts i renhållningsordningen har prövats av kammarrätten i Stockholm i två olika domar där det varit fråga om laglighetsprövning enligt kommunallagen.

I KR 8351-04, 2005-06-17, ansågs kommunen bemyndigad att anta föreskrifter som ålägger fastighetsinnehavare att skapa möjligheter att sortera de i renhållningsordningen uppräknade avfallsslagen. Enligt kammarrätten var bemyndigandena i dåvarande 14 och 17 §§ (överfört till 74 § 2 p. och 3 p. samt 75 § AvfallsF) AvfallsF inte begränsade och omfattade fastighetsinnehavare.

I en senare dom KR 4155-05, 2006-04-07, har kammarrätten ansett att en kommun inte är bemyndigad att ställa krav på fastighetsinnehavaren att anordna lämpliga avfallsutrymmen inom fastigheten. Sådana krav som utgör ett ingrepp i enskildas ekonomiska förhållanden måste ha stöd i lag eller i vart fall ett uttryckligt bemyndigande i lag.

Vid tidpunkten för prövning gällde avfallsförordningen (2001:1063). Bemyndigandena har överförts till den nya AvfallsF som gäller från 2011.

Sammantaget ger domarna stöd för att det är möjlighet att ställa krav på fastighetsägare men att kraven inte får vara så långtgående att de innebär ett ingrepp i enskildas ekonomiska förhållanden. En förutsättning är att kraven ska kunna uppfyllas på olika sätt och att fastighetsinnehavaren har rätt att innanför fastighetens gräns utforma avfallshanteringen på det sätt som behövs för de avfallsslag som uppkommer, och krävs för att uppfylla bland annat krav på sortering inför kommunens borttransport.

I vissa kommuner är det vanligt med långvariga nyttjanderättsupplåtelse på t.ex. statlig skogsmark. I de fallen kan övervägas att komplettera bestämmelsen med att kraven kan ställas på nyttjanderättshavare.

Utöver de ovan nämnda fallen saknas överrättsavgöranden där fastighetsägare, eller nyttjanderättshavares, skyldighet i fråga om avfallsutrymmen har prövats.

Enligt 3 kap. 11 § 3 p. plan och byggförordningen (2011:338), PBF, finns möjlighet att ställa retroaktiva krav för byggnader som har uppförts, eller omfattas av bygglov, före den 1 juli 1977. Det gäller krav på anordningar som skäligen kan krävas för att skapa godtagbara arbetsförhållanden för dem som hämtar avfall från byggnaden. En sådan byggnad anses enligt 12 § angiven förordning uppfylla kraven om den har de anordningar som skäligen kunde krävas av en ny byggnad den 1 juli 1977. Sådana ärenden hanteras av byggnadsnämnden enligt 11 kap. 2 § PBL.

Skyldighet att överlämna hushållsavfall

10 §

Enligt 15 kap. 20 § [8 §] MB har kommunen ett principiellt ansvar för att allt hushållsavfall inom kommunen transporteras till en behandlingsanläggning i den mån det behövs för att tillgodose såväl hälso- och miljöskäl som enskilda intressen. Vid utformningen av kommunal avfallshantering bör kommunen göra en avvägning mellan ovanstående intressen och genom renhållningsordningen fastställa den kommunala skyldigheten för avfallshantering.

Skyldighet att överlämna hushållsavfall gäller när avfall uppstår inom en fastighet. Om fastigheten är obebyggd och inte nyttjas för bostadsändamål anses inte hushållsavfall kunna uppstå (j.fr. 15 kap. 3 § [2 §] MB och prop. 2015/16:166 s. 62 som hänvisar till prop. 1997/98:45 del 2 s. 184 f). Det vill säga skyldigheten att överlämna hushållsavfall kan uppstå när en obebyggd fastighet nyttjas för bostadsändamål. Avfall ska enligt huvudregeln borttransporteras genom kommunens försorg enligt 15 kap. 24 § 1 st. [18 § 1 st.] MB. Ett visst utrymme för eget omhändertagande finns enligt 15 kap. 24 § 2 st. [18 § 2 st.] MB. En förutsättning för sådant omhändertagande är att avfallet kan tas om hand på fastigheten utan risk för olägenhet för människors hälsa och miljön. Anmälan av eget omhändertagande måste göras enligt 45 § AvfallsF. Dispens- och undantagsregler finns i 26-35 §§ i dessa föreskrifter.

Miljösanktionsavgift kan bli aktuell för överträdelse av 45 § AvfallsF om en fastighetsägare gräver ned annat avfall än trädgårdsavfall innan anmälan har gjorts till kommunen, se 11 kap. 8 § förordningen (2012:259) om miljösanktionsavgifter.

Hushållen har således en laglig skyldighet att lämna avfallet till kommunen i de fall kommunen ska transportera bort detta. När avfall ska transporteras genom kommunens försorg, får inte någon annan än kommunen eller den som kommunen anlitar ta befattningen med transporten (se 15 kap. 24 § 1 st. [21 § 1 st.] MB). Även om kraven på sortering av hushållsavfall enligt tillämpliga föreskrifter inte har uppfyllts ska hushållsavfall transporteras bort av kommunen.

Kommunen har rätt att själv bestämma om fastighetsinnehavare och enskilda hushåll får transportera utsorterade avfallsslag till särskilda insamlingspunkter eller återvinningscentraler. Kommunen kan exempelvis ange att vissa avfallsslag ska lämnas vid återvinningscentral eller på annan plats, se bilaga om 1 sorteringsanvisning. I de fall avfall ska lämnas vid återvinningscentral får fastighetsinnehavare och hushåll själva transportera avfallet dit. Däremot får inte annan entreprenör än den som kommunen anlitar användas för sådan transport.

Vem/eller vilken instans inom kommunen som ska underrättas beror på hur hanteringen av olika frågor har organiserats utifrån avfallsföreskrifterna har organiserats. Till exempel ändring av hämtningsintervall i övrigt hanteras av renhållaren i form av kommunalt bolag eller upphandlad entreprenör. Se vidare kommentaren till 26 § angående myndighetsutövning respektive verkställighet av avfallsföreskrifterna.

För avfall som normalt hämtas vid fastigheten förutsätts att platsen för avlämnandet är belägen inom rimligt avstånd från fastigheten. I Miljööverdomstolens (numera Mark- och miljööverdomstolen) avgöranden M 7725-05 och M 583-06 har frågan om rimligt avstånd berörts.

Rimligt avstånd beror på typen av bebyggelse och förhållandena i övrigt. En bedömning får göras i det enskilda fallet vilket avstånd som är rimligt. Rimligt avstånd kan avse annat avstånd än gångavstånd, till exempel om insamlingsplatsen är belägen så att den normalt passeras när fastighetsägaren kör ut från sin fastighet. Det skulle till exempel kunna avse en plats där brevlådor har placerats och som ändå passeras när fastighetsägaren tar sig till och från sin fastighet.

Kommunen har skyldighet att alltid erbjuda transport av samtliga avfallsslag som kommunen har ett ansvar för, om det inte är oskäligt med hänsyn till omständigheterna (se 15 kap. 20 § 2 st. 2 p. [17 §] MB).

11 §

För att undvika arbetsmiljöproblem behövs särskilda föreskrifter om emballering som är tillräckligt tydliga och specifika. Med arbetsmiljöproblem avses främst tunga lyft och drag men även olägenheter avseende lukt, kladd och spill genom dåligt emballerat avfall. Även risk för t.ex. skärande, stickande och smittspridande avfall måste beaktas.

Kommunens bemyndigande finns i 15 kap. 38 och 39 §§ [15 kap. 9 §] MB och 74 § 1 p. samt 75 § AvfallsF. Det räcker i allmänhet inte att formulera föreskrifterna så att avfall ska emballeras på sådant sätt att arbetsmiljöproblem inte uppstår. Det bör anges hur kommunen vill att avfallet ska emballeras.

Matavfall och före detta livsmedel

Om utsortering av matavfall förekommer bör det anges hur detta ska emballeras och om påsar tillhandahålls av renhållaren för både hushåll och verksamheter eller bara för hushåll. Detsamma gäller beträffande före detta livsmedel från butiker.

Skärande och stickande avfall

Finns avtal med apotek hänvisar kommunen till apoteken för avlämning av sprutor och kanyler i särskilda behållare. I andra fall lämnas stickande och skärande avfall väl emballerat i kärll- och säckavfallet.

Behållare, behållarutrymmen, hämtningsvägar m.m.

Den ordning som föreslås i 12-22 §§ måste anpassas efter de lokala system som valts i enlighet med kommunens avfallsplan. Föreskrifterna bör särskilt i denna del ses som ett av kommunens främsta instrument för att förverkliga avfallsplaneringen.

12-13 §§

Enligt 74 § AvfallsF får kommunen meddela föreskrifter om hur utrymmen, behållare och andra anordningar för hantering av avfall ska vara beskaffade och skötas. Kommunen får inte överlåta till en entreprenör, eller bolag, att fatta beslut som utgör

myndighetsutövning. Detta är i strid med 12 kap. 4 § regeringsformen och 3 kap. 16 § kommunallagen. Enligt den bestämmelsen får en förvaltningsuppgift, om den innefattar myndighetsutövning, överlåtas till ett privat rättssubjekt endast om det finns stöd i lag. Sådant stöd finns inte beträffande avfallsverksamhet. Renhållaren kan däremot t.ex. tillämpa kommunens bestämmelser för respektive kundtyp och abonnemang.

Kommunen bestämmer själv vilken eller vilka typer av behållare som ska användas i kommunen med utgångspunkt av de lokala förhållandena. Vilka typer av behållare som tillhandahålls bör specificeras, lämpligen i en bilaga [X] till föreskrifterna. Det är en avvägningsfråga hur specifikt de olika typerna ska anges.

Om det är möjligt kan anges vilket eller vilka tömningssystem för exempelvis bottentömmande behållare som är godkända i kommunen. Detta för att minska risken för att det installeras behållare som renhållaren inte kan tömma med befintliga fordon eller att det anläggs system som kräver olika typer av hämtningsfordon.

I tidigare version av underlag för avfallsföreskrifter (Avfalls Sveriges rapport 2007:07 och SKL:s cirkulär 07:20) fanns en reglering med möjlighet att ansöka om mindre avfallsbehållare. Utöver de behållarstorlekar som kommunen väljer att tillhandahålla finns det inte någon skyldighet utifrån miljöbalken att erbjuda andra storlekar. En typbestämmelse om mindre avfallsbehållare har därför utmönstrats ur underlaget för avfallsföreskrifter.

Kommunen ska i föreskrifterna fastställa om kommunen eller fastighetsinnehavare ska äga behållare eller ansvara för dess underhåll. Vem som ska äga och ansvara för underhållet av behållare kan variera för olika slag av behållare inom kommunen. Observera att detta ofta kan variera i en och samma kommun beroende på typ av behållare. När det gäller sopsugsanläggningar är det lämpligt att kommunen anger i föreskrifterna om sådana ägs av kommunen eller av fastighetsägare alternativt om båda varianterna förekommer i kommunen.

När det gäller containrar kan kommunen vilja reglera att även containrar som inte ägs av kommunen får användas för borttransport av avfall från fastighet (till exempel bygg- och rivningsavfall).

Onödiga tvister kan ofta förebyggas genom att kommunens föreskrifter så tydligt och exakt som möjligt anger fördelningen av ansvaret mellan kommunen och fastighetsinnehavare.

Om insamling sker med säck behöver det anges om säckställ ska anskaffas av fastighetsinnehavaren eller tillhandahålls av kommunen.

Nybyggnation prövas utifrån plan- och bygglagen och då gäller bland annat Boverkets byggregler BBR som innehåller vissa föreskrifter för avfallsutrymmen. Det är lämpligt att avfallsansvarig nämnd och bygglovsansvarig nämnd har ett samarbete och informationsutbyte som minimerar risken för att det byggs olämpliga avfallsutrymmen och att vägar som inte är farbara för renhållningsfordon behöver användas.

I föreskriften finns sedan tidigare en bestämmelse om att fastighetsägaren ansvarar för och bekostar övriga inom fastigheten förekommande anordningar och utrymmen för avfallshanteringen. Krav med stöd av bestämmelsen får övervägas särskilt i det enskilda fallet. Hur långtgående krav som kan ställas med stöd av föreskrifterna är inte klarlagt.

Särskilt om förpackningar

När kommunen erbjuder fastighetsnära insamling av förpackningar och tidningar på uppdrag av producenterna sker hanteringen genom producenters försorg i juridisk mening även om det är kommunen som utför insamlingen. Kommunen kan då inte föreskriva hur hanteringen ska ske eller vilka behållare som ska användas. Krav på utformning av kärl för insamling av producentavfall kan inte meddelas genom föreskrifter med stöd av 74 § AvfallsF, se 76 § AvfallsF. De krav som behövs får ställas vid det samråd som ska ske.

Avfall Sverige har publicerat en Guide nr. 1 ”Kommunernas roll vid insamling av förpackningar och tidningar”.

Särskilt om latrin, slam och fettavfall

Latrin, slam från enskilda avlopp samt avfall från fettavskiljare i restauranger är hushållsavfall (i det sista fallet s.k. jämförligt avfall) och ska hanteras genom kommunens försorg. Kommunen kan i renhållningsordningen ge allmänna föreskrifter om hur slamavskiljare, fettavskiljare och tankar, i deras egenskap av anordning för hantering av avfall, ska vara beskaffade och skötas.

Frågor om slamavskiljares och tankars beskaffenhet från endast arbetsmiljömässig, byggnadsteknisk eller sanitär synpunkt bör däremot inte regleras genom renhållningsordningen.

Regleringen i föreskrifterna om maximal vikt på lock eller manlucka tar sin utgångspunkt i Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2012:2) om belastningsergonomi. Där anges en modell för bedömning av lyft respektive en modell för skjut och dragarbete. Utifrån de Newtonangivelser som där anges har i föreskrifterna föreslagits de viktgränser som anges. I enlighet med vad som anges i dessa föreskrifter kan högre vikter godtas om särskilda skäl föreligger. Om kommunen gör bedömningen att särskilda skäl föreligger måste ändå arbetsmiljöreglernas krav uppfyllas. Detta innebär att extra bemanning eller utrustning kan behöva sättas in för att lyfta locket. Sådan specialtjänst och fördröning kan föranleda extra avgift om detta regleras i avfallstaxan.

Fosforfällor och minireningsverk

Om föreskrifterna struktureras efter avfallsslag kan skrivningar om fosforfällor respektive minireningsverk grupperas samlat med utgångspunkt i de bestämmelser som anges i 12-17 §§.

14-15 §§

Anskaffande, installation, underhåll och skötsel av behållare och anläggningar

Hämtning av slam och andra material från enskilda avlopp kan ge upphov till stora arbetsmiljöproblem. Det är viktigt att nyanläggning sker på ett sätt som underlättar för en dräglig arbetsmiljö och att äldre anläggningar i möjligaste mån anpassas så att hämtning kan ske med uppfyllande av gällande arbetsmiljökrav.

Vilket avstånd som kan godtas vid nyanläggning anges av kommunen. Särskilda skäl för längre avstånd kan föreligga om anläggningen t.ex. inte kan placeras med uppfyllande av kraven. Prövning av lokaliseringen av anläggningen görs av miljönämnden inom ramen för tillståndsärendet och med tillämpning av MB:s bestämmelser.

När det gäller anläggning som kräver utbyte av fosformaterial har det i 14 § angivits att anläggande får ske så att avståndet mellan kranfordonets uppställningsplats och filterkassett eller säck inte får överskrida [X] meter för filterkassett eller storsäck som väger högst [X] antal kilogram eller har en volym på [X] kubikmeter. Specifikationer som är vanligt förekommande är ett avstånd om högst tio meter om filterkassett/storsäck om 500 kilogram används och högst fem meter om filterkassett/storsäck om 1 000 kilogram används.

Skrivningen med viktangivelser avseende hämtning av filtermaterial i kassett/storsäck tar sin utgångspunkt i den praxis som finns i branschen avseende de vikter och avstånd som är rimliga för att fordon utrustat med kran rent tekniskt ska kunna hämta filtermaterialet.

I 14 § 1 st. har angivits vissa krav vid anläggande av små avloppsanläggningar, fettavskiljare eller tank för matavfall när det gäller avstånd mellan uppställningsplats för slambil och anslutningspunkt för tömning. Ansökan om tillstånd till sådana avloppsanläggningar prövas av miljönämnden.

Det kan även finnas skäl för kommunen att föreskriva om maximal höjdskillnad mellan fordonets uppställningsplats och botten på anläggningen. I vissa fall krävs även ett visst maximalt avstånd i höjddled vid hämtning från anläggningar som fosforfällor och bottentömmande behållare.

Miljönämnden behöver i sin prövning av en anläggning beakta avfallsföreskrifternas krav för att säkerställa att avfallshantering från anläggningen kan ske. Prövningen av en avloppsanläggning sker i sig med stöd av miljöbalkens bestämmelser. Krävs bygglov handläggs detta av byggnadsnämnden med utgångspunkt i plan- och bygglagen med anknutna förordningar. Möjligheterna till avfallshantering har betydelse både inom tillståndsprövning enligt MB och vid bygglovsprövning. I MB finns vissa möjligheter att förena tillstånd med villkor som behövs om avfallshantering, återvinning och återanvändning, om hanteringen, återvinningen eller återanvändningen kan medföra olägenheter för den yttre miljön, se 19 kap. 5 § 9 p. och 22 kap. 25 § 8 p. miljöbalken. Rättsläget får betraktas som oklart i fråga om vilka krav som kan ställas på

lokaliseringen, ur ett miljöbalksperspektiv, när lokaliseringen är olämplig ur avfallsföreskrifternas lydelse och detta t.ex. innebär att avfallshantering från anläggningen endast kan ske med stora svårigheter.

Om en fastighetsinnehavare inte kan uppfylla de avståndskrav som anges i dessa föreskrifter har avfallsansvarig nämnd möjlighet att medge att anläggningen placeras på annat avstånd om det finns särskilda skäl. Den formella prövningen av placeringen inom ramen för bygglov eller miljötillstånd görs som framhållits tidigare av den nämnd som meddelar tillstånd eller bygglov. Avfallsansvarig nämnd kan yttra sig till den nämnd som ger tillstånd och meddelar sina synpunkter.

En rapport med råd och riktlinjer för utformning av avfallsutrymmen med mera har tagits fram av Avfall Sverige "Handbok för avfallsutrymmen".

I Boverkets Byggregler, BBR, finns också vissa regler om avfallsutrymmen. I avsnitt 3:4 i finns särskilda krav på avfallsutrymmen och avfallsanordningar som är driftsutrymmen. Av det allmänna rådet till denna bestämmelse (3:422 andra stycket) framgår att avfallsutrymmen och anordningar ska anpassas till lokala föreskrifter om hur avfall, sorteras, förvaras och hämtas. Avfallsanordning definieras i byggreglerna (3:411) som fasta anordningar för hantering av avfall, t.ex. sopsugar och maskinellt lyftbara storbehållare (nedgrävda och ytplacerade).

Olika regler ställer krav på att brunnar ska utformas för att undvika olyckor, t.ex. med barn. Vissa regler finns i ordningslagen (1993:1617) och gäller alla typer av brunnar men kraven varierar beroende på om brunnen är belägen där små barn vistas. Kraven i ordningslagen gäller även för redan anlagda brunnar. I PBL finns regler om att tomter ska skötas så att risken för olycksfall begränsas. Vidare ska byggnadsverk och anordningar hållas i sådant skick att de alltid fyller sitt ändamål (8 kap. 4, 9 och 14 §§ PBL). Mer finns att läsa på Boverkets hemsida t.ex. i skriften Barnsäkra brunnar.

16 §

Föreskriften har stöd av 15 kap. 38 och 39 §§ MB [15 kap. 9 §] och 75 § AvfallsF.

I Arbetsmiljöverkets föreskrifter om belastningsergonomi (AFS 2012:02) anges de krav som ställs på arbetsgivaren vid manuell hantering av laster. När manuell hantering inte kan undvikas genom maskinell utrustning måste arbetsgivaren se till att risken för skador åtminstone minskas. En riskfaktor att ta med i bedömningen är naturligtvis att lasten är för stor eller för tung.

Observera att skyldigheten för kommunen att hämta avfall inte upphör för att behållaren exempelvis är för tung, se kommentaren till 23 §.

17 §

Med utgångspunkten att hämtning av avfall i normalfall sker vid fastighetsgränsen har vi i de fall när en fosforfälla eller annan anläggning är lokaliserad på längre än visst i föreskrifterna angivet avstånd från fastighetsgränsen föreslagit att det ska åligga

fastighetsägaren att tillse att storsäck, filterkassett eller annan flyttbar behållare från anläggningen placeras inom det avstånd som anges i föreskrifterna inför tömning.

Kraven på anläggningarna har i det nya underlaget delats upp på krav vid anläggningstillfället och krav som gäller vid hämtningstillfället. För att hämtning ska kunna genomföras på ett bra sätt behöver anläggningar förberedas för hämtningen. Det innebär att olika föremål kan behöva flyttas, att upplåsning sker eller att anläggningen på andra sätt anpassas så att hämtning kan ske med den utrustning som används av kommunen. Andra krav kan vara att anläggningen förses med en tillkopplings slang som minskar kraven på slangdragning. Krav på direkt ombyggnad eller större investeringar torde inte kunna ställas med stöd av renhållningsordningen. Vilka åtgärder som kan vara skäliga får avgöras i det enskilda fallet. Ett alternativ kan vara att tillkopplings slang kan hyras av renhållaren.

I de fall redan utförda anläggningar inte uppfyller kraven får man i det enskilda fallet överväga om särskilda skäl föreligger och vilka krav på anpassning som kan ställas. Anläggningen kan behöva anpassas för att hämtning ska kunna ske. Hur omfattande krav som kan ställas med stöd av renhållningsordningen är oklart. Några avgöranden i saken är inte kända. Krav på mer omfattande åtgärder som t.ex. ombyggnad eller flyttning av anläggningen torde inte kunna ställas med stöd av renhållningsordningen. Det finns inte möjlighet att vägra hämtning om anläggningen inte uppfyller kraven. Hämtningen kan däremot behöva göras på särskilt sätt och därigenom vara en annan tjänst, och betinga en annan avgift.

18 §

Det föreslås en bestämmelse om reglering av sluttömning när befintlig anläggning tas ur bruk. Detta i syfte att säkerställa att avfall som ska borttransporteras inte blir kvarlämnat i anläggningen, vilket skulle kunna orsaka olägenheter för människors hälsa eller miljön.

19 §

Utgångspunkten är att avfallet ska lämnas vid fastighetsgränsen för borttransport genom kommunens försorg.

I föreskrifterna anvisad plats

Kommunen kan i föreskrifterna även ange att avfall från vissa fastigheter, till exempel inom ett avgränsat område, hämtas på anvisad plats inom rimligt avstånd, till exempel där det finns sopsug eller container. Kommunen kan även ange i föreskrifterna att visst avfall ska lämnas vid återvinningscentral och liknande.

Överenskommen hämtningsplats

Ingenting hindrar att renhållaren och fastighetsinnehavaren kommer överens om att behållare placeras inom rimligt avstånd från fastighetsgräns eller ett längre avstånd, d.v.s. inte vid fastighetsgränsen. En sådan överenskommelse utgör inte myndighetsutövning (se kommentaren till 12-13 §§ angående myndighetsutövning). Det finns inte några formella krav på att den ska ingås skriftligen. Att platsen i sig nyttjas tyder på att överens-

kommelse finns. En skriftlig överenskommelse kan dock vara att föredra för att renhållaren och kommunen ska ha dokumentation om överenskommelsen. Om behållaren ska placeras på en annan fastighetsägares mark, krävs självklart ett medgivande från den fastighetsägaren.

Om fastighetsägaren efter en tid inte längre vill gå med på att ha sitt kärl vid en överenskommen plats bortfaller förutsättningarna för överenskommelsen och kommunen behöver lösa borttransporten av hushållsavfall på annat sätt, lämpligtvis genom att kommunen beslutar att anvisa plats genom beslut.

Genom beslut anvisad plats

Kommunen kan även i ett enskilt fall besluta att avfall hämtas från anvisad plats, till exempel om det inte finns farbar väg fram till fastigheten. Plats som anvisas genom beslut måste ligga inom rimligt avstånd från fastighetsgränsen. Beslutet måste riktas till var och en av de fastighetsägare som kommunen vill anvisa plats för. Kommunen måste ha rådighet över den plats som anvisas (kommunal mark eller genom arrende eller servitut).

Ligger uppsamlingsplatsen längre bort än inom rimligt avstånd förutsätter det fastighetsinnehavarens frivilliga medverkan till transportlösningen, se kommentaren till 10 §.

Avfall Sverige har publicerat en Guide nr. 7 ”Anvisning av plats för hushållsavfall”.

I praxis används både begreppen ”rimligt avstånd” och ”rimligt gångavstånd”.
(Se vidare kommentaren till 10 §).

Bestämmelsen om uppställning och placering av behållare kan behöva kompletteras med utförligare bestämmelser för vissa områden eller typer av bebyggelse, exempelvis för områden där sidlastande bil används. Bestämmelsen bör anpassas efter varje kommuns insamlingssystem.

Eventuella kostnader för anvisningen av plats (till exempel vederlag för arrende eller det iordningsställande av den anvisade platsen som behövs för en rationell borttransport av hushållsavfall från den anvisade platsen) får finansieras via avfallstaxan.

20 §

Om transportvägen inte är farbar utgör det ingen grund för dispens eller befrielse från att lämna avfall enligt vad som anges i föreskrifterna. Om transportvägen inte är farbar kan flera fastighetsägare komma överens med kommunen om att avfallet istället ska lämnas på en gemensam uppsamlingsplats som därefter räknas som fastigheternas hämtningsställe, se kommentaren till 19 §.

Kommunens skyldighet att hämta avfall överallt i kommunerna är inte ovillkorlig. Att transportvägen är framkomlig eller farbar är som utgångspunkt fastighetsägarens ansvar. Fastighetsägaren kan inte befrias från sin skyldighet att överlämna avfallet genom att inte uppfylla skyldigheten att ordna farbar väg, oavsett vem som är väghållare.

Vad som ska anses som farbar väg framgår varken av definitioner i lag eller av Trafikverkets föreskrifter. Generellt bestäms farbarheten av det hämtningsfordon som används för området. Trafikverket rekommenderar dock att all vägmöblering som kan hindra att hämtningsfordonen kommer fram är undanröjd, vilket innefattar trädgrenar, stolpar, m.m. Av betydelse för framkomligheten är också möjligheten för hämtningsfordonet att vända tillbaka från fastigheten eller den sträcka fordonet tvingas backa på.

Hämtningsområden och hämtningsintervall

21 §

Hushållsavfall ska hämtas från alla fastigheter i kommunen där avfall uppkommer om det inte omhändertas på plats i enlighet med föreskrifterna eller annat överenskommit eller beslutats.

Enligt den föreslagna bestämmelsen utgör kommunen ett hämtningsområde men kommunen kan delas upp i flera hämtningsområden varvid borttransporten anpassas till de behov som finns hos olika slag av bebyggelse, se 15 kap. 23 § [8 § 2 st] MB. Exempelvis kan öar utan broförbindelse utgöra ett geografiskt avgränsat område med annat sätt för insamling än för övriga delar av kommunen.

Det ska finnas en översiktskarta om kommunen är indelad i flera hämtningsområden. Det viktiga är att den enskilde fastighetsinnehavaren upplyses om vilka hämtningsregler som gäller för just dennes fastighet. Ett sätt att upplysa om detta är att ringa in varje område på en kommunkarta som innehåller gatunamn. Det räcker normalt inte att i bestämmelsen endast hänvisa till exempelvis tätorter, fritidshusområden m.m. utan gränserna mellan olika hämtningsområden måste preciseras.

22 §

Kommunen bestämmer själv vilka hämtningsintervall som ska gälla för de olika hämtningsområdena och de olika fraktionerna av avfall. Detta gäller även tider då uppehåll i ordinarie hämtning görs beträffande fritidsfastigheter.

Förslaget anger en möjlig modell för hämtning. Vissa kommuner har utvecklat mera flexibla system för hämtning. En modell är att fastighetsinnehavaren själv bestämmer när hämtning ska ske genom att denne, då hämtning önskas, ställer ut avfallskärlet vid vägen dagen före hämtning.

Begreppet säsongshämtning är inte definierat i detta underlag. Modellen och begreppet bör bara användas i områden med säsongsutnyttjande som kompletteras med uppgift om var avfall som uppkommer utanför säsongen ska lämnas.

Det krävs att kommunens föreskrifter/bestämmelser för användningen av den allmänna VA-anläggningen, ABVA, och avfallsföreskrifterna inte kommer i konflikt med varandra och inte reglerar samma förfarande. Tömningsintervall för fastighet med slamtank, fettavskiljare eller liknande behöver fastställas antingen i avfallsföreskrifterna eller i enskilda beslut för den aktuella anläggningen utifrån tankens/avskiljarens storlek och dess nyttjande. Tömning av slamtank eller fettavskiljare kan således ske med utökad

intervall om eget omhändertagande tillåts, eller enligt bestämt hämtningsintervall, eller efter behov.

Insamling vid ÅVC

Kommunen har en möjlighet att anvisa återvinningscentralen som samlingsplats för olika typer av avfall. Den egna transporten utgör av en del av insamlingen och transporten står därför inte i strid med 15 kap. 24 § 1 st. [21 § 1 st.] MB.

Då hämtning av latrinkärl utgör ett stort arbetsmiljöproblem har denna ordning föreskrivits även för insamling av latrin, som då sker på återvinningscentralen.

Man ska dock ha i åtanke att en enskild fastighetsägare skulle kunna åberopa 15 kap. 20 § 2 st. 2 p. [17 §] MB och begära att kommunen hämtar latrin vid fastigheten. Kommunen kan endast neka borttransport av hushållsavfall, utöver vad som följer av avfallsföreskrifterna, om det är oskäligt. Om en fastighet normalt sett har hämtning av hushållsavfall är kraven därför höga för att neka borttransport i kommunens regi. Det är därför viktigt att avfallstaxan tar höjd för sådan borttransport som inte erbjuds generellt i föreskrifterna, så att kommunen får kostnadstäckning för sådan borttransport.

Särskild hämtning efter beställning

Utöver vad som följer av föreskrifterna om ordinarie och planerad hämtning ska kommunen hämta och transportera bort hushållsavfall, om fastighetsinnehavaren begär det. Kommunens skyldighet i denna del är dock inte ovillkorlig utan kommunen kan neka transporten om det framstår som oskäligt, vilket kan vara fallet t.ex. om uppsamlingsplatsen är avsides belägen eller svår att nå, se 15 kap. 20 § 2 st. 2 p. [17 §] MB och prop. 1997/98:45 del 2 s.193. Sådant nekande bör tillämpas restriktivt och kompletteras med uppgift om var avfallet ska lämnas för borttransport.

Uppräkningen i en bestämmelse om särskild hämtning kan exemplifiera de vanligast förekommande avfallsslag som kan hämtas vid fastigheten. Om något avfallsslag inte upptagits i bestämmelsen kan hämtningsskyldighet kan likväl föreligga. Taxan ska även innehålla en bestämmelse om vad som gäller för hämtning av andra avfallsslag än de specificerade.

Kommunen kan reglera intervall för sådan hämtning m.m. i dessa föreskrifter.

23 §

Observera att skyldigheten för kommunen att hämta avfall inte upphör för att behållaren exempelvis är för tung, om avfallet är felsorterat eller om annat krav enligt föreskrifterna inte följs.

I vissa angivna fall bör renhållaren kunna lämna kvar avfallet i avvaktan på åtgärd som får följas av extrahämtning eller ny ordinarie tömning.

Om fastighetsinnehavaren inte åtgärdar problemet, exempelvis omfördelar tungt avfall, och det krävs mer än en person för att utföra tömningen, eller om tömning måste ske med annan utrustning än ordinarie kan kommunen debitera extra avgift för den tjänsten enligt avfallstaxan, förutsatt att taxan har en sådan konstruktion.

Ändringar av kärlestorlek och intervall för hämtning (vilket påverkar abonnemangstyp och debitering) mot fastighetsägarens bestridande torde anses utgöra myndighetsutövning. Detta innebär att sådan ändring måste ske genom beslut riktat till fastighetsägaren. Ett sådant beslut handläggs enligt förvaltningslagens regler vilket bl.a. innebär att det som tillförts ärendet behöver kommuniceras. Den nämnd som har tillsyn över avfallsföreskrifterna bör inom ramen för denna tillsyn sådan tillsyn kunna kräva vissa åtgärder av fastighetsägarna för att föreskrifterna ska följas.

Särskilt om hushållsavfall från verksamheter

24 §

Även i verksamheter uppkommer hushållsavfall, så kallat med hushållsavfall jämförligt avfall (se kommentaren till 2 § första punkten). I detta förslag har det angivits att slam från enskilda tankar, slamavskiljare och fettavskiljare hämtas en gång per år som grundintervall. Fastighetsinnehavaren bär dock ansvaret för att slamtankar, slamavskiljare och fettavskiljare är konstruerade och dimensionerade så att hänsynsreglerna i MB:s andra kapitel är uppfyllda och måste således själv bedöma om grundfrekvensen räcker med beaktande av anläggningens storlek och prestanda och den beräknade avfallsvolymen.

Har inte annat avfall än hushållsavfall sorterats ut och hållits skilt från hushållsavfall finns det grund för kommunen att betrakta den samlade avfallsmängden som hushållsavfall och borttransportera avfallet.

Annat avfall än hushållsavfall

Uppgiftsskyldighet

25 §

Kommunfullmäktige får med stöd av 74 § 4 p. AvfallsF föreskriva om den uppgiftsskyldighet som avses i denna paragraf. Syftet med uppgifterna är att möjliggöra för kommunen att få en helhetsbild över de avfallsflöden som finns inom kommunen. Uppgifterna bildar även grund för innehållet i kommunens avfallsplan.

Undantag

Avfall Sverige har publicerat en Guide nr. 3 ”Undantag från kommunala föreskrifter för avfallshantering”.

Handläggning av anmälnings- och ansökningsärenden

26 §

Kommunfullmäktige kan enligt 74 § 5 p. AvfallsF meddela föreskrifter om hur en anmälan till kommunen enligt 45 § AvfallsF ska göras. Av MB:s allmänna hänsynsregler i 2 kap. följer att den som anmäler eller ansöker har bevisbördan för att den åtgärd eller verksamhet som vidtas uppfyller kraven i de allmänna hänsynsreglerna. Handläggning av en ansökan eller anmälan kan avgiftsbeläggas, se förordning (1998:940) om avgifter för

prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Avgifter för handläggningen bestäms normalt i kommunens taxa enligt miljöbalken.

Vid handläggningen gäller, utöver MB, tillämpliga bestämmelser i förvaltningslagen.

Dispensansökningar och anmälningar om eget omhändertagande ska handläggas av den nämnd eller de nämnder som fullmäktige bestämmer. Dispensprövningen kan även delas upp så att olika typer av dispens handläggs av olika nämnder. Vissa typer av dispens hör naturligt hemma i miljö- och hälsoskyddsnämndernas verksamhet, exempelvis de som anges i 32 § och 34-35 §§ i detta underlag. De dispenser som anges i 31 och 33 §§ i underlaget rör frågor som ligger nära den praktiska avfallsverksamheten och skulle kunna handläggas av den avfallsansvariga nämnden. Handläggs ärenden om undantag av den avfallsansvariga nämnden bör kommunen se till att ställa alla relevanta krav för att hanteringen ska vara godtagbar i avfallsföreskrifterna, så att bedömningarnas ändamålsenlighet, objektivitet och konsekvens säkerställs, se nedan i kommentarerna till 29-30 §§.

Särskilt om myndighetsutövning

Beslut om undantag från föreskrifterna är myndighetsutövning. Sådana beslut kan inte överlåtas till en entreprenör eller bolag att besluta om. En fråga som uppkommit är i vilken utsträckning olika typer av avfallsfrågor kan hanteras med tillämpning av renhållningsordningen så att frågorna kan anses som verkställighetsfrågor – abonnemangsfrågor – och inte innefatta myndighetsutövning.

Kommunen får som nämnts ovan inte överlåta till en entreprenör att fatta beslut som utgör myndighetsutövning. Ett sådant förfarande strider mot 12 kap. 4 § regeringsformen och 3 kap. 16 § kommunallagen. Enligt dessa bestämmelser får en förvaltningsuppgift, om den innefattar myndighetsutövning, överlåtas till ett privat rättssubjekt endast om det finns stöd i lag. Sådant stöd finns inte beträffande renhållningsverksamhet.

Karaktäristiskt för myndighetsutövning är att den avser beslut och åtgärder som ytterst är ett uttryck för samhällets maktbefogenheter i förhållande till medborgarna.

Myndighetsutövning kan för den enskilde innebära både förpliktande beslut och gynnande beslut och kan vara aktuell även om det inte fattas ett formellt beslut.

Regleringen innebär inte något hinder mot att renhållaren tillämpar och därvid verkställer vissa av avfallsföreskrifternas bestämmelser i t.ex. olika abonnemangsfrågor. Sådant verkställande av föreskrifter anses inte vara myndighetsutövning. I förarbetena till kommunallagen (prop. 1990/91:117 s. 204) talas om rent förberedande åtgärder eller rent verkställande åtgärder. Ett exempel på rent verkställande åtgärder är avgiftsdebitering enligt en fastställd taxa. Det ska inte finnas utrymme för självständiga bedömningar när föreskrifterna verkställs.

JO:s beslut 2006-01-26, dnr 3915-2004 är av intresse i sammanhanget. Det förfarande som gav upphov till ärendet innebar att anmälan om uppehåll i sophämtning gavs in till renhållaren som kunde meddela både positiva och negativa besked. Först om fastighetsinnehavaren blev missnöjd med beskedet meddelade nämnden beslut. JO

uttalade inledningsvis att 15 kap. 18 § 3 st. MB (nu 15 kap. 25 § 1 st. MB) var tillämplig även i den situation att fastigheten utnyttjas i så begränsad grad att något avfall överhuvudtaget inte uppkommer, vilket får anses förenligt med gällande praxis. JO uttalade vidare att frågor om undantag från kommunens avfallsföreskrifter innefattade myndighetsutövning. Sådant kan inte delegeras till renhållaren. De av kommunfullmäktige antagna föreskrifterna kan inte ges den innebörden att frågorna i något fall undandras kommunens prövning. Den som ansökte om uppehåll i hämtning skulle utan ytterligare åtgärder för egen del få sin ansökan prövad av vederbörande nämnd.

Det använda förfarandet innebar att myndighetsutövning flyttats till renhållaren och kunde inte undgå kritik från JO. Det var inte fråga om verkställande av avfallsföreskrifterna i det fallet. Det finns möjlighet att hantera vissa undantags- och dispensfrågor som rena verkställighetsfrågor men det stämmer inte överens med MB och AvfallsF att göra alla undantagsfrågor till abonnemangsfrågor. Kommentarer kring de olika undantagsfrågorna återfinns nedan under respektive rubrik.

En konstruktion av avfallsföreskrifterna som innebär att många frågor hanteras som abonnemangsfrågor behöver övervägas noggrant. Både utformning och effekter av konstruktionen för olika nämnder och kommunen som helhet behöver uppmärksammas.

Avfallsföreskrifterna måste vara tydliga och detaljerade med vilka förutsättningar som krävs för undantag, om dessa ska hanteras som verkställighetsfrågor. Begreppet ”anmälan” kan leda till oklarheter när undantaget hanteras som en abonnemangsfråga och ge sken av att det är fråga om en prövning eller en anmälan enligt avfallsförordningen. Om förutsättningar för en viss abonnemangstyp eller förändring av abonnemang anges i renhållningsordningen kan t.ex. en fastighetsinnehavare t.ex. ”meddela” renhållaren att förutsättningarna i renhållningsordningen föreligger. Renhållaren kan då ändra abonnemangstypen i enlighet med de i renhållningsordningen angivna förutsättningarna. Det finns i dessa fall ingen möjlighet för renhållaren att neka ändringen eller att fatta ett beslut i frågan. Renhållaren kan inte heller vidarebefordra meddelandet till nämnden för hantering. Genom denna utformning av renhållningsordningen har kommunen av sagt sig sitt inflytande vid en prövning på förhand och eventuellt ingripande får ske tillsynsvägen.

Någon möjlighet att ta ut avgift för handläggningen av sådant meddelande enligt miljöbalkens bestämmelser om avgifter finns inte.

Enligt 15 kap. 41 § [11 § 1 st. 2 mening] MB ska avfallsföreskrifterna (renhållningsordningen) ta hänsyn till sådana förutsättningar som anges i 15 kap. 23 § [8 § 3 st.] MB, dvs. under vilka förutsättningar fastighetsinnehavarna själva får ta hand om sitt hushållsavfall eller när föreskrifter enligt 15 kap. 22 § [10 §] MB gäller, annat avfall som uppkommit hos dem. Förutsättningar för sådant eget omhändertagande som regelmässigt uppkommer i kommunen bör anges i föreskrifterna. Föreskrifterna ska innehålla en formulering motsvarande 15 kap. 25 § [18 § 3 st.] MB eller en hänvisning till bestämmelsen för de sällan förekommande fall som kan uppkomma men inte regleras i föreskrifterna.

Särskilt om ändring av beslut

Reglerna om omprövning av beslut i 24 kap. MB har inte ansetts tillämpliga på dispenser från hämtning av hushållsavfall, se MÖD 2005:36, M 1849-05. Återkallelse av dispensen när förutsättningarna för denna har ändrats eller när nya avfallsföreskrifter antas bedöms i stället utifrån allmänna förvaltningsrättsliga principer. Professor Jan Darpö har i en artikel ”Ett evigt tillstånd?” 2005-10-05 (JP miljörett, JP Infonet AB) skrivit om sophämtningsdispenser och möjligheten till omprövning, både enligt reglerna i 24 kap MB och med utgångspunkt i förvaltningsrätten. Artikeln finns att tillgå på www.jandarpo.se.

Att bevilja dispens från kommunal hämtning eller andra undantag är ett *gynnande förvaltningsbeslut*. Sådana beslut kan enligt förvaltningsrättslig praxis återkallas endast i vissa speciella undantagsfall. Det kan ske antingen med stöd av förbehåll i själva beslutet eller i författning som ligger till grund för själva beslutet. Det kan även ske av hänsyn till en hälsofara, brandfara, trafikfara eller av andra sådana säkerhetsskäl eller om den enskilde har utverkat dispensbeslutet genom vilseledande uppgifter. Dispenser kan även vara tidsbegränsade och löper då ut i enlighet med beslutet.

Att återkalla ett gynnande förvaltningsbeslut utgör myndighetsutövning mot enskild vilket innebär att förvaltningslagens regler om bl.a. kommunikation måste iakttas och att beslutet ska grunda sig på en prövning i det enskilda fallet.

Det ovan sagda innebär att de gynnande dispensbeslut som antagits enligt tidigare gällande avfallsföreskrifter fortsätter att gälla även om de nya föreskrifterna om avfallshantering ändrar villkoren för att erhålla undantag. I nämnda avgörande ansågs en icke tidsbegränsad dispens från obligatorisk hämtning ansågs utgöra ett gynnande förvaltningsbeslut som inte upphörde att gälla genom antagande av nya avfallsföreskrifter för kommunen.

Vill en kommun förbehålla sig rätten att ompröva ett dispensbeslut i det enskilda fallet, måste den alltså i beslutet om medgivande också ta in ett förbehåll om att medgivandet kan komma att återkallas om uppställda villkor åsidosätts eller andra förhållanden förändras, t.ex. i närområdet. Kommunen bör också begränsa beslutet i tiden och ställa tydliga villkor i dispensbeslutet. Ett gynnande beslut om dispens utesluter inte tillsynsinsigripande om förutsättningarna för detta är uppfyllda.

Kompostering, annan återvinning eller bortskaffande av visst hushållsavfall

27 §

Allmänt

Enligt huvudregeln i MB och i föreskrifterna får fastighetsinnehavaren inte själv omhänderta sitt hushållsavfall om det ska transporteras bort av kommunen, se 15 kap. 24

§ 1 st. [18 § 1 st.] MB Även transporten ska som huvudregel utföras av kommunen, se 15 kap. 24 § [21 §] MB.

Undantag från huvudregeln ska formuleras i föreskrifterna eller prövas i enskilda fall.

Enligt 15 kap. 24 § 2 st. [18 § 2 st.] MB gäller dock inte huvudregeln om förbud mot eget omhändertagande av avfall om detta kan tas om hand på den egna fastigheten utan risk för olägenheter för människors hälsa och miljön. Undantaget från förbudet att själv omhänderta sitt avfall gäller enligt förarbetena främst för kompostering, se prop. 2015/16:166 s. 73 som hänvisar till prop. 1997/98:45 del 2 s.193 f och s. 196. Kompostering bör främst komma i fråga när det gäller vegetabiliskt avfall (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 428).

Renhållningsordningen ska ange under vilka förutsättningar fastighetsinnehavarna själva får ta hand om sitt avfall, se 15 kap. 23 § [15 kap. 8 § 2 st] MB. Eftersom bara de vanligast förekommande fallen kan anges i föreskrifterna behöver en föreskrift som möjliggör hantering i de enskilda fall som inte räknas upp finnas med.

Eget omhändertagande av visst hushållsavfall i enlighet med kommunens avfallsföreskrifter befriar inte kommunen från dess ansvar över fastighetens övriga hushållsavfall. Eget omhändertagande av allt eller delar av hushållsavfallet befriar inte automatiskt fastighetsinnehavaren från skyldigheten att betala avfallsavgift.

28 §

Eget omhändertagande av trädgårdsavfall omfattas inte av anmälningsskyldighet enligt 45 § AvfallsF.

Bestämmelserna i 15 kap. miljöbalken har ansetts ge en kommun lagligt stöd för att i sin renhållningsordning föreskriva ett förbud mot eldning av trädgårdsavfall inom detaljplanlagt område, liknande vad som kan föreskrivas med stöd av 40 § 8 p. förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Frågan har prövats av Miljöödomstolen i MÖD 2007:24, M 2141-06. Domstolen konstaterade att av i domen redovisade bestämmelser i 15 kap. miljöbalken följer att det är förbjudet för fastighetsinnehavare och nyttjanderättshavare att elda trädgårdsavfall, om inte en kommun i sin renhållningsordning eller genom ett särskilt beslut om dispens medgett ett sådant undantag från sitt renhållningsmonopol.

I detta förslag till föreskrift anges när eldning är tillåten, med effekt att annan eldning inte är tillåten.

Behovet av en bestämmelse om eldningsförbud varierar från kommun till kommun.

29 §

Enligt 24 § 2 st. [18 § 3 st.] MB gäller inte huvudregeln om förbud mot eget omhändertagande av avfall om detta kan tas om hand på den egna fastigheten utan risk för olägenheter för människors hälsa och miljön. Undantaget från förbudet att själv omhänderta sitt avfall gäller enligt förarbetena främst för kompostering, se prop. 2015/16:166 s. 73 som hänvisar till prop. 1997/98:45 del 2 s.193 f och s. 196.

Kompostering bör främst komma i fråga när det gäller vegetabiliskt avfall (se prop. 1997/98:45 del 1 s. 428).

Kompostering av hushållsavfallet ska enligt 45 § AvfallsF anmälas till kommunen.

Undantagsregeln i 15 kap. 24 § 2 st. [18 § 2 st.] MB innebär att kommunen inte har möjlighet att neka sådan kompostering som omfattas av bestämmelsen om avfallet kan tas om hand på den egna fastigheten utan risk för olägenheter för människors hälsa och miljön. Bedömning av om risk för olägenheter för människors hälsa och miljön föreligger görs av nämnden.

I detta förslag ställs krav på skadedjurssäker behållare för kompostering av matavfall. Kommunen kan dock ställa högre och/eller tydligare krav på behållaren. Om kommunen vill ha närmare föreskrifter om kompostens utformning ska dessa finnas med i dessa föreskrifter. De uppställda kraven grundas på behov av ett säkerställande av komposteringen kan ske utan risk för olägenheter för människors hälsa och miljön.

Enligt 9 kap. 3 § MB avses med olägenhet för människors hälsa en störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig. I målet M 9250-05 har Miljööverdomstolen (numera Mark- och miljööverdomstolen) konstaterat att lukten av en trädgårdskompost i åtskilliga fall torde vara en ringa störning. Domstolen har dock funnit att krav på omplacering av en kompost kan vara motiverat när komposten är placerad i direkt anslutning till grannfastighetens infart och en alternativ lokalisering av komposten är möjlig.

Mot bakgrund av att det finns en i AvfallsF intagen anmälningsskyldighet torde det inte finnas möjlighet att låta renhållaren hantera detta som ett abonnemangsärende. Vi har i underlaget valt att ange tillsynsansvarig nämnd som den instans dit anmälan ska göras. Inkommer anmälan med uppgift om behållare som inte motsvarar de krav som kommunen ställt i föreskrifterna måste kommunen ändå pröva om förutsättningarna för kompostering i 15 kap. 24 § 2 st. [18 § 2 st.] MB är uppfyllda.

Kopia på anmälan bör översändas till den avfallsansvariga nämnden. Denna notering har tagits bort ur själva föreskriften eftersom den tar sikte på interna förhållanden i kommunen.

30 §

Dispens för eget omhändertagande av latrin genom kompostering grundas på 15 kap. 25 § 1 st. 1p. [18 § 3 st.] MB. Eget omhändertagande ska ske på ett sätt som är betryggande för människors hälsa och miljön. Genom att införa möjligheten till dispens i föreskrifterna kan kommunen sägas ha tagit ställning till att särskilda skäl generellt sett föreligger i dessa fall.

Visst stöd för att krav kan ställas på själva anläggningen för kompostering av latrin kan utläsas ur Regeringsrätten, numera Högsta förvaltningsdomstolens avgörande, RÅ 1979 2:18 (I och II) rörande kompostering av latrin. Regeringsrätten tog hänsyn till anläggningens utformning (I) men ansåg att kraven måste göras beroende av de lokala

förhållandena och andra omständigheter och att lägre krav måste ställas inom glesbebyggda områden (II).

Ansökan ska innehålla en komplett redogörelse, inklusive ritningar vid behov, för hur latrin eller urin som uppkommer på fastigheten under hela året omhändertas. På så sätt kan kommunen lättare granska om förutsättningarna för eget omhändertagande föreligger.

Tillstånd för kompostering av latrin eller annat omhändertagande av latrin är gynnsamt förvaltningsbeslut. Se ovan under rubriken ”Särskilt om ändring av beslut” angående kommunens möjlighet att återkalla sådana beslut och hur besluten bör utformas.

I bestämmelsen anges latrin. Den kan kompletteras med urin om kommunen anser att det är befogat.

Särskilt om utsträckt hämtningsintervall, gemensam behållare, uppehåll i hämtning

En viktig utgångspunkt vid beviljande av uppehåll i hämtning, delade kärl och utsträckt hämtningsintervall är att reglerna blir lika för alla i kommunen som har samma situation. Kommunen har här stor frihet att utforma systemet för att uppnå en ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt god avfallshantering. Möjligheter att organisera frågorna som verkställighetsfrågor diskuteras kortfattat under respektive punkt.

31-32 §§ Utsträckt intervall

Utsträckta intervall för hämtning av kärl- och säckavfall

I vissa fall, t.ex. vid utsortering av matavfall för separat hämtning eller när fastighetsinnehavaren har av kommunen godkänd egen kompostering, kan avfallsföreskrifterna medge utsträckt tömningsintervall i enlighet med vad som passar med kommunens insamlingssystem.

Miljöbalken ställer inte krav på en kommun att erbjuda utsträckta hämtningsintervall. Frågan om undantag på grund av att avfall inte uppstår anses dock omfattas av 15 kap. 25 § 1 p. [18 § 3 st.] MB, se vidare kommentaren till § 35 i dessa föreskrifter och t.ex. JO 2006-01-26, dnr 3915-2004. Finns ingen bestämmelse om utsträckt hämtningsintervall uppkommer i vissa fall ärenden som kan behöva hanteras enligt 35 § eller 15 kap. 25 § 1 p. [18 § 3 st.] MB.

Undantaget utsträckt hämtningsintervall utgör enligt dessa föreskrifter ett ansökningsärendet som ska följas av ett beslut. I beslut om medgivande om utsträckt hämtningsintervall bör anges att medgivandet kan återkallas om kommunen konstaterar att matavfall, trots uppgifterna om kompostering eller utsortering, lämnas i behållaren för restavfall för hämtning eller matavfall från fastigheten inte omhändertas på det sätt som medgivits. Bryter avfallsinnehavaren mot beslutet kan medgivandet återkallas, genom ett nytt beslut. Förvaltningslagen gäller vilket bl.a. innebär att uppgifter som tillförts ärendet måste kommuniceras.

Beslut bör alltid innehålla uppgift om hur lång tid beslutet gäller.

Om förutsättningarna för vissa typer av abonnemang med utsträckt hämtningsintervall klargörs i avfallsföreskrifterna bör den som vill byta till sådan hämtning kunna meddela renhållaren, som verkställer föreskrifterna genom att ändra hämtningsfrekvensen till en annan abonnemangstyp. Det finns således enligt vår bedömning möjlighet att organisera frågorna om byte mellan olika hämtningsintervall som verkställighetsfrågor. Kommunen har då frånsagt sig möjligheten att i ett enskilt fall pröva lämpligheten av utsträckt hämtningsintervall.

Ändras förutsättningarna för aktuellt hämtningsintervall t.ex. för att matavfallet inte sorterar ut, finns när ärendet organiserats som verkställighet inget medgivande som kan återkallas.

Kommunen, tillsyns- eller renhållningsansvarig nämnd, bör i sådana fall kunna fatta beslut om att upphöra med hämtning med utsträckt intervall med motiveringen att förutsättningar för sådan hämtning inte föreligger.

Inget hindrar dock att renhållaren meddelar en fastighetsägare om att t.ex. matavfalls-sortering inte sker på det sätt som är en förutsättning för utsträckt hämtningsintervall.

Utsträckt hämtningsintervall för enskilda avlopp

I vissa kommuner förekommer möjlighet till utsträckta hämtningsintervall även för små avlopp i avfallsföreskrifterna. Frågan är komplicerad då det finns många olika typer av avloppsanordningar och hämtningsfrekvenser varierar med vilket verk det är fråga om och hur det används. Både för långa och för korta intervaller kan inverka på verkens drift och i förlängningen på människors hälsa och miljön. Vidare kan tillstånden för de olika avloppsanordningarna ha utformats olika.

Om kommunen vill reglera möjligheterna till utsträckt intervall i renhållningsordningen bör det vara fråga om ansökan som hanteras av miljönämnden. Förutsättningar för medgivandet bör anges i beslutet så att medgivandet kan återkallas om det inte följs. Medgivandet bör tidsbegränsas.

33 § Gemensamma behållare

Kommunen kan medge två närboende fastighetsägare eller nyttjanderättshavare att använda gemensam avfallsbehållare om de i 33 § angivna förutsättningarna är uppfyllda. Mängden avfall är avgörande för bedömningen, däremot inte sammansättningen.

Som förutsättning för att medge användande av gemensam behållare kan krävas att fastigheterna ska ligga intill varandra eller på visst längsta avstånd. Det är bara fastighetsinnehavare som bor nära varandra som kan ha något praktiskt intresse av att ha gemensam behållare.

Skrivningen i föreskriften bör anpassas beroende på om utsortering av matavfall förekommer eller inte, samt om kravet i så fall är att båda behållarna delas eller om enbart exempelvis kärlet för matavfall får delas.

I MÖD 2010:36 hade två personer som var boende nära varandra men som inte hade gemensam tomtgräns ansökt om att få använda en gemensam avfallsbehållare. Kommunen avlog deras ansökan med hänvisning till att kommunens föreskrifter om avfallshantering för bifall förutsatte att fastighetsinnehavarna hade gemensam tomtgräns. Länsstyrelsen och miljödomstolen fann, i huvudsak på grund av att miljömässiga skäl talade för det, att ansökan skulle bifallas. Miljööverdomstolen upphävde dessa avgöranden och påpekade att kommunfullmäktige genom miljöbalken och avfallsförordningen hade bemyndigats att meddela närmare föreskrifter om hanteringen av hushållsavfall. Enligt kommunens föreskrifter kunde endast fastighetsinnehavare med gemensam tomtgräns medges rätt att använda gemensam avfallsbehållare. Det fanns därför inte lagliga förutsättningar att bifalla ansökan.

Kommunen har möjlighet att anvisa plats inom rimligt avstånd, enligt § 19, för gemensamma behållare för flera fastighetsägare med stöd av detta förslag till föreskrifter. Kommunen kan även komma överens med fastighetsinnehavaren om viss plats för placering av gemensamt kärl. Om beslut fattas är det dock viktigt, dels att beslutet meddelas för varje berörd fastighetsägare och dels att kommunen bestämmer vilken fastighetsinnehavare som ska åläggas ansvaret att sköta den gemensamma uppsamlingsplatsen. Även frågan om framtida betalningsansvar för den gemensamma behållaren bör klargöras. En sådan gemensam uppsamlingsplats kan i vissa fall behöva bygglov (upplag). Träffas överenskommelser om placering bör även dessa dokumenteras så att det är klart för kommunen vilka gemensamma kärl som finns och var dessa är placerade.

Möjligheten att organisera frågan om gemensam behållare som ett abonnemangsärendet varierar med hur möjligheten uttrycks i föreskrifterna. I de fall begränsade och tydliga möjligheter finns angivna i föreskrifterna bör det vara möjligt att endast meddela kommunen eller renhållaren önskemål om gemensam behållare. Kommunen frånsäger sig då möjligheten att neka gemensam behållare i angivna fall och är hänvisad till att vid problem ingripa i de enskilda fallen. Den lösning som väljs måste övervägas även från ett taxe- och indrivningsperspektiv där oklarheter om vem som ansvarar för betalning kan uppkomma.

Vad gäller kommunens möjlighet till agerande när förutsättningarna för gemensam behållare brister, se ovan ang. utsträckt hämtningsintervall.

Avfall Sverige har publicerat en Guide nr. 8 ”Gemensam avfallsbehållare”.

34 a-c §§ Uppehåll i hämtning

Enligt 15 kap. 41 § [11 § 1 st.] MB jämfört med 23 § samma kapitel [8 § 3 st.] ska det i avfallsföreskrifterna anges under vilka förutsättningar fastighetsinnehavare själva får ta hand om sitt avfall. Bestämmelsen har ansetts tillämplig också för den situationen att fastigheten nyttjas i så begränsad utsträckning att något avfall överhuvudtaget inte uppstår, t.ex. under viss tid.

Den organisation och de kostnader som en kommun har för renhållningen kan endast i begränsad omfattning anpassas efter mindre variationer i renhållningsbehoven. Det måste därför vara fråga om en relativt lång period för att det ska bli fråga om ett uppehåll som regleras i föreskrifterna.

För de kommuner som erbjuder fastighetsnära hämtning av grovavfall eller farligt avfall som en ”abonnemangsform” kan kommunen överväga om det ska regleras en möjlighet till uppehåll i hämtning av denna typ av avfall.

I samtliga fallen (34 a-c §§) krävs enligt den lösning som valts i detta underlag ett tydligt beslut/tillstånd från kommunen. Möjligheten att återkalla ett medgivande om förutsättningarna inte följs förutsätter att beslutet innehåller ett s.k. återkallelseförbehåll. Återkallelse av sådana medgivanden kräver ett särskilt beslut i varje enskilt fall eftersom det är fråga om gynnande förvaltningsbeslut.

Möjligheten att organisera frågan om uppehåll i hämtning som ett abonnemangsärende varierar med hur möjligheten uttryckts i föreskrifterna. I de fall begränsade och tydliga möjligheter finns angivna i föreskrifterna bör det vara möjligt för fastighetsinnehavarna att endast meddela kommunen, eller renhållaren, önskemål om visst uppehåll i hämtning för en enstaka period.

Kommunen frånsäger sig då möjligheten att neka uppehåll i hämtning i angivna fall och är hänvisad till att vid problem ingripa genom tillsyn. Den lösning som väljs måste övervägas även från ett taxe- och indrivningsperspektiv.

Längre eller flera på varandra följande uppehåll liknar dispens från hämtning och det bör övervägas att dessa hanteras av kommunens miljönämnd.

Att på begäran byta från en typ av hämtningsfrekvens, t.ex. olika typer av fritidshusabonnemang får anses utgöra en ren verkställighetsåtgärd. Behovet av uppehåll i enskilda fall påverkas av vilka möjligheter till olika hämtningsfrekvens som erbjuds av kommunen.

Vid uppehåll i hämtning debiteras grundavgift för de avfallstjänster som fastighetsinnehavaren generellt har behov av, t.ex. återvinningscentraler, även om hämtning inte behövs.

När en kommun tillhandahåller en tjänst inom ramen för sina skyldigheter att svara för renhållningen måste den enskilde visa att tjänsten inte tas i anspråk och att det med ett objektivt betraktelsesätt saknas behov av tjänsten. I annat fall kan den enskilde inte undgå ett i sig berättigt avgiftsuttag, konstaterar Mark- och miljööverdomstolen med en återkommande formulering som bl.a. återfinns i mål nr M 8448-13. I avgörandet ansåg Mark- och miljööverdomstolen att fastighetsägaren inte hade visat att hon objektivt sett saknade behov av den renhållningstjänst som finansierades av grundavgiften. Kommunen hade därför rätt att ta ut grundavgift för avfallshantering.

35 § Eget omhändertagande och befrielse från skyldigheten att överlämna hushållsavfall till kommunen

Kommunen är skyldig att ta hänsyn till fastighetsinnehavarens möjligheter att själva ta hand om sitt avfall på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till människors hälsa och miljön och de behov som finns för olika slags bebyggelse, se 15 kap. 23 § [8 § 2 st.] MB. Bestämmelserna i kommunala avfallsföreskrifter får enligt äldre rättspraxis (RÅ 1988 ref. 32) inte göra det omöjligt för fastighetsinnehavare att erhålla befrielse från skyldigheten från den kommunala bortforslingen, oavsett möjligheterna att på ett godtagbart sätt omhänderta sitt eget hushållsavfall.

Enligt 15 kap. 41 § [11 § 1 st.] MB jämfört med 23 § [8 § 3 st.] samma kapitel ska det i avfallsföreskrifterna anges under vilka förutsättningar fastighetsinnehavare själva får ta hand om sitt avfall.

Utöver de dispensmöjligheter som är direkt reglerade i kommunens avfallsföreskrifter finns det också en möjlighet för fastighetsinnehavaren att i enskilda fall få medgivande att själv omhänderta sitt avfall på fastigheten av kommunen. Denna möjlighet följer av 15 kap. 25 § 1 p. [18 § 3 stycket] och MB förutsätter att det finns särskilda skäl för dispens och att omhändertagandet kan ske på ett sätt som är hälso- och miljömässigt godtagbart. Bestämmelsen har ansetts tillämplig också för den situationen att fastigheten nyttjas i så begränsad utsträckning att något avfall överhuvudtaget inte uppstår och inget faktiskt eget omhändertagande sker. Denna möjlighet måste anges i föreskrifterna direkt eller genom en hänvisning till 15 kap. 25 § 1 p. [18 § 3 st.] MB.

Kortfattat kan man skilja mellan situationerna *faktiskt eget omhändertagande, befrielse från hämtning och befrielse från avfallshantering*. Det ska i samtliga fall vara fråga om ett förfarande som är godtagbart med hänsyn till människors hälsa och miljön samt finnas särskilda skäl. Förfarandena skulle enligt äldre lydelsen av 15 kap. miljöbalken vara betryggande för människors hälsa och miljön. Någon förändring tycks inte ha varit avsedd när uttrycket ändrades till godtagbart.

Det kan noteras att borttransport och omhändertagande av hushållsavfall, inklusive s.k. jämförligt avfall från verksamheter, som omhändertas av annan än kommunen kräver dispens i det enskilda fallet eller tillåtelse genom avfallsföreskrifterna.

Enligt 2 kap. 1 § MB ligger bevisbördan för att omhändertagandet sker på ett sätt som är godtagbart för människors hälsa och miljön på fastighetsinnehavaren.

När det är fråga om dispens från hämtning gäller att ju längre period dispensansökan avser desto större krav bör läggas på fastighetsinnehavaren att visa att fastigheten verkligen inte kommer att nyttjas och generera hushållsavfall.

JO har i ett beslut 2001-06-15, dnr 4100-1999 kritiserat en nämnd för den bevisning som krävts in av fastighetsinnehavaren, när förvaltningslagen i sig föreskriver fri bevisvärdering. Den aktuella kommunen krävde att fastighetsägare som haft dispens i

mer än tre år skulle redovisa uppsagda avtal avseende t.ex. el och telefon för att visa att fastigheten var obebodd

Enligt en stabil rättspraxis angående fritidsfastigheter har relevanta skäl för befrielse från kommunens hämtning och borttransport varit att fastigheten besökts mycket sällan, vanligen kallade tillsynsbesök utan övernattnings, och endast genererar en mindre mängd hushållsavfall. Dessa omständigheter utesluter dock inte behovet av att avfallet omhändertas genom kommunal avfallsinsamling på annan plats, exempelvis en av kommunens återvinningscentraler. Avgift för den hanteringen, motsvarande en vanligt förekommande grundavgift får då tas ut, se MÖD 2010:40.

Total befrielse från kommunal avfallshantering utgör den yttersta formen av befrielse från att omfattas av den kommunala obligatoriska avfallshanteringen och kommer bara i fråga i rena undantagsfall. Även om en fastighet inte utnyttjas för boende utan, t.ex. bara för tillsynsbesök, genererar fastigheten och t.ex. vidmakthållande av en byggnads skick i sig oftast avfall som behöver tas om hand av kommunen, t.ex. genom att lämnas till återvinningscentral.

I de få fall total befrielse från kommunal avfallshantering, kommer i fråga finns det inte någon grund att ta ut avgifter för renhållningen eftersom det då objektivt sett inte finns behov av tjänster enligt 15 kap. 20 § [8 §] MB.

Möjligheten att reglera en särskild bestämmelse avseende total befrielse från kommunal renhållning för s.k. ödehus har övervägts inom ramen för denna revidering av underlaget. Det har dock inte ansetts finnas skäl att särskilt föreslå en sådan bestämmelse eftersom prövningen av dispenser avseende ödehus får anses inrymmas som en av flera möjliga grunder i en bedömning av förutsättningarna för total befrielse från kommunal renhållning. Mark- och miljööverdomstolen prövat dispens från en renhållningsordning som angav att fastigheter som var otjänliga för boende kunde befrias från grundavgift, se Mark- och miljööverdomstolen 2016-03-18 i M 8503-15. Dispens enligt renhållningsordningen beviljades inte då de skäl som anfördes för dispens, såsom att vattnet till ett bostadshus är fränkopplat eller att en fastighet är obebodd, var tillfälliga till sin natur och inte gör att en fastighet kan anses vara otjänlig för boende. Omständigheten att fastighetsinnehavaren inte kan ordna farbar väg till fastigheten har inte ansetts som ett sådant särskilt skäl som krävdes enligt 15 kap. 18 § 3 st. MB (numera 25 § 1 p.) för att få dispens från hämtning, se Miljööverdomstolens dom M 7725-05.

Kommunen får ställa villkor i ett tillstånd om befrielse från kommunens avfallsföreskrifter. I mål M 24-05 hade miljödomstolen i Vänersborg godkänt kommunens krav att hushållsavfall inte fick brännas eller lämnas på annan än anvisad plats.

Beslut om dispens från de kommunala avfallsföreskrifterna är ett gynnande förvaltningsbeslut som bara kan återkallas under vissa förutsättningar, se ovan under tidigare kommentarer.

Undantag från avfallsföreskrifterna kan vara nära knutna till rätten att ta ut olika former av avfallsavgifter. Enligt 27 kap. 5 § 2 st. MB får avfallsavgiften tas upp på sådant sätt att

återanvändning, återvinning eller annan miljövänlig avfallshantering stimuleras. Det finns således en möjlighet för kommunerna att differentiera avgifterna för att stimulera miljövänlig avfallshantering. Enligt 27 kap. 4 § MB får kommunernas ta ut avgift såväl för transport och bortskaffande som för insamling och återvinning av avfall. Undantag från avfallsavgifter ska föreskrivas tillsammans med förutsättningarna därför i föreskrift om avfallstaxa.

Det finns inga hinder mot att konstruera avfallstaxan med en fast grundavgift och en rörlig avgift, men det krävs dock att kommunen tillhandahåller en tjänst i förhållande till den enskilde för att grundavgiften ska kunna debiteras. Kommunen tillhandahåller avfallsinsamling genom att fastigheten har tillgång till kommunal avfallsinsamling som den objektivt sett har ett behov av (se Miljööverdomstolen, 2003-11-24, M 8540-8542-02).

Ikraftträdande

Tidigare avfallsföreskrifter ska upphöra att gälla. Beslut som fattats med stöd av tidigare föreskrifter fortsätter som utgångspunkt att gälla vid oförändrade förhållanden. Om det inte angavs i beslutet att det gäller en begränsad tid gäller det tills fastigheten byter ägare eller förhållanden i övrigt förändras och påverkar förutsättningarna för beslutet.

Om beslut enligt tidigare avfallsföreskrifter, se under 26 §.

Bilagor

Uppgifter om var exakt återvinningscentraler eller återvinningsstationer finns bör inte finnas med i föreskrifterna. Sådan information kan lämnas i informationsbroschyr eller dylikt som kommunen eller entreprenören delar ut till hushållen. Information bör vara detaljerad, mottagaranpassad och uppdaterad, vilket inte medges av de beslutsformer som krävs för föreskrifterna och bilagor till dessa. Bilagor till föreskrifterna är en del av dessa och beslut ska tas i kommunfullmäktige för avfallsföreskrifterna i sin helhet, inklusive bilagor. Ändring och uppdatering av bilaga kan inte delegeras till nämnd, bolag eller kommunalförbund.